

NATO TİCİTLƏR MESELESİ

A large graphic element consisting of a red rectangle containing a white map of Turkey. The map is overlaid by several thick, white, stylized letters spelling out "TİCİTLƏR" (Trade). Below this, the title "NATO" is written vertically in large, bold, black letters on the left side. At the bottom right, there is a blue five-pointed star inside a circle, which is the logo of the North Atlantic Treaty Organization (Nato).

OKUYUCUDAN YÖNE

Uyanık olalım!

Yakın tarihimize tetkik edinice görüyoruz ki: Türkimiz en alçakça oyunlara kurban edilmiştir. Dahilde maddi menfaatlerle elde ettikleri birkaç insan sayesinde Türkiye daimi bir buhran içinde bırakılmıştır. E gitilmemiş, karanıkta bırakılmış, halkın, devamlı olarak dinî duyguları tarihi edilmiş, dinle hiç alâkası olmayan şeyler din gibi yutturulmuştur. 1908 de Şeyhü'lislâmin başını istiyenler, dinle Anayasamın bağıdaşıyıcağını iddia edenler. Ataturk hakkında Bolu mutasarrıfinin fetvâsi, Kabilây hâdisesi, İnönüye sıkılan kurşun gibi, her devirde sürüp gitmiştir. Bütün bu içgenc oyunların esas sebebi iktisadi sömürmedir. Düşman aramızda dalma bir dost gibi rahat girmiştir ve en alçakça darbeyi vurmıştır.

Bugün Türkimizde milli menfaatler üstüne titriyenlere sövülmesi ve komünist denmesi, bu alçakça sömürmenin devamına hizmetten gayri bir gaye tasavvaz.

Komünizm tehdidi Türk düşündürünün başında Damokles'in kılıcı gibidir. Halk ve hattâ aydınlar onun ne olduğunu bilmekleri için düşünürlere atılan çanakların farkında bile değildirler.

Öte yandan halkın iktisadi meseleleri biraz anlar gibi olmasına karşı derhal dini hisler istismar edilmeğe başlanmıştır. Bütün bu oyunların ise kimlere hizmet ettiği vesikalaryla ortaya çıkmaktadır. Bütün tarihimize boyunca düşman Türkiye'ye yalnız dost maskesiyle girebilmiştir ve en alçakça darbeyi vurmıştır. Uyanık olalım.

British Documents on The origins of The war (S. 320) (v. No 219'a ek) 30 NİSAN 1908 Sir. E. Grey'den Sir. G. Lowther'e:

«Şayet tahminlerimi doğruysa; Türkiede en iyi adamlar orduda bulunur. Zayıflık sivil idareder. Maliye, vergi sistemi, gümrukler v.s. de. Memleketi idare edecek adam askeri gayelerde sahip olmalıdır. Askerler ise hükümette nasıl reform yapılacağını bilmezler. Muvaaffakiyetlerinin sırrı kuvvetlerinde ve kendi zayıf taraflarını bilmederlerinde. Kudret elinde olduğu için ecnebi mütehassis kullanmakta mahzur görmezler. Bunları yazmamın sebebi Türkiye için ümit olan tarafta olsamız ve bütün kuvvetimizle o tarafta tesis etmeye çalıştığımızdır. Ataturk hakkında Bolu mutasarrıfinin fetvâsi, Kabilây hâdisesi, İnönüye sıkılan kurşun gibi, her devirde sürüp gitmiştir. Bütün bu içgenc oyunların esas sebebi iktisadi sömürmedir. Düşman aramızda dalma bir dost gibi rahat girmiştir ve en alçakça darbeyi vurmıştır.

Doğu Anadolu'da Majestenin konsülü tarafından verilen raporda: Ermeni hâdiseleri olduğundan biraz daha karanlık gos teriliyor. Majestenin büyük elçiliği ve Ingiliz hükümeti tarafından yapılan gayretler; sarayda süphe uyandırdı. Van, Ermeni ihtilâclarının (Fedai) merkezi haline geldi. Şubat ayında bu şirde büyük sayıda tüfek ve cephane ele geçti. Ermeni fedâileri dinamitle yirmi asker öldürdü. Fedâiler Martta da ellî kişi öldürdü. Fakat Türk otôriteleri müdahale ederek bu düzensizliği önledi. Mayıs'ta Vali 18 Ermeni başkanı ile yüz adami tevkif etti, iki yüz kilo dinamitle silâh ve mühimmat ele geçirdi. Diğer ihtilâclar kaçı. Bütün Van köylerinde aynı hâdiseler cereyan etti. Fedâiler harâkâde bir teşkilâthâ Türk otôritelerini tehlikeye sokuyorlar. Hareketleri gayet hesaplı bir genel katliâm gayesi güdüyor. Bu durumda Türkler çok mutedil hareket ediyorlar.

1907 yılında kurtler Dersimde köylere baskın yaptılar. Bu sene baharda da aynı seyi tekrarladılar, fakat çok ileri gittiler için kuvvet gönderildi. (S. 285) (V. No. 187) Makedonya olayları. Mayıs ayında 167 kişi öldü.

rildü. Haziranda 98 kişi öldürüdü.

1 — Dragosh Patriarchists'leri 8 Ocakta 26 Bulgar öldürdüler: 5 erkek, 10 kadın, 11 çocuk.

2 — Yunan çeteleri Vishani de 7 Haziranda dört erkek bir kadın öldürdüler.

3 — 14 Haziranda bir Yunan çetesi Pazhar köyüne hücum etti 14 kişi öldürdü.

4 — Rubartzi Patriarchisters'leri 18 Temmuzda 24 erkek, bir kadın öldürdü.

5 — Ayi Yani de Yunan çeteleri 4 çoban ile 3180 koyun ve keçi öldürdü.

Bu hâdiseler üzerine İzmirden Selânik'e 10.000 asker gönderdi.

(S. 290) Bulgarlar gizli bir komite kuruyorlar.

(S. 299) Edirne garnizonunda ayaklanmalalar oluyor.

(S. 300) Araplar hacı kervanları soyuyorlar.

Bağdat ve Musul'da anayasa iyi karşılandı. Birkâr bedevi hârekatı 14: bastırıldı.»

(S. 368) (V. No. 271) 29 Eylül 1908 Tel. No. 180. şifre.

Sir. A. Nicolsin'dan Sir. E. Grey'e:

«Türk - Bulgar münasebetlerinde, benim intibaime göre: Ruslar Bulgarlığı tutmakdadır. Avusturya da Sofyanın lehine görünüyor. Ruslar Türkiedeki yeni durumu beğenir gibi göründülerine rağmen gerçekle bergenmediklerini sanıyorum. Çünkü eski sistem Türkleri Avrupadan yok edeceğini sanıyorlardı. Diğer taraftan Rus hükümeti kuvvetil olan hür düşünceli bir Türkiye'nin, Rus müslümanları aراسında hareketlere sebep olacağından ve kendilerini kötü duruma sokacığından korkuyorlar. Sanıyorum ki: Lüzumlu meselelerin Türkiye'ye çok Bulgaristanın lehine gözülmüşünü istiyorlar. Bunu şahsi düşüncelerim ojarak bildiriyorum.»

(S. 370) (V. No. 272) Hariciye servisi 30 Eylül 1908

Sir. C. Hardinge'den Sir. A. Nicolson'a:

«Türklerle Bulgarlar arasındaki münasebet bizi üzüyor. Biz mümkün olduğu kadar Ruslarla işbirliği yapmak istiyoruz. Bihassa su sırada Bulgarlar Avusturyalılarla birlikte tecaviz niyetinde görünlüyorlar. Kim tehlikeli sularda avlanmak ister? Durum hentiz kritik degişe bile çok yakında kritik olabilir. Bulgarlar hürriyetlerini ilân edebilirler, Yunanistan ve Sırbistan da aynı şekilde hareket edebilir. Avusturya bu anı müsait bularak Bosna ve Hersek'i kendisine katabılır.»

(S. 376) (V. No. 384) 3 Ekim 1908 Tel No. 289

Sir. G. Lowther'den Sir. E. Grey'e:

«Dün Başvekille görüşüm. Bulgaristanla meseleyi sulh yoluyla hâletmek istiyorum. Bulgarlar Türkiye'den makul olmayan talepte bulunuyorlar. Başvekil bâna, halkı ve başını kontrolün güclüğünü söyledi. Size derin teşekkürlerimi bildirdi.»

(S. 388) (V. No. 296) 5 Ekim 1908 Dışşeriden Tel No. 284

Sir. E. Grey'den Sir. G. Lowther'e:

«Türk büyük elçisine Bulgar hürriyeti ile Avusturyanın Bosna - Hersek'i almasının gayri kanuni olduğunu söyledim. Türkienin kötü muamele gördüğünü ve bizim bütün sempatisimiz kendilerinden yana olduğunu

BASINDAN

ULUS

Türkiyeyi Amerika mı kurtardı?

Vietnam'a müdahalelerini hak göstermek için Amerikan yöneticileri, son aylar içinde devamlı olarak, Türkiye'ye 1947 de Truman doktriniyle yapılan yardımın代替 etmektedirler. Başkan Johnson, Hanoi konferansında böyle bir görüşü ortaya attı. Dışşeri Bakan Dean Rusk da geçen gün Boston Üniversitesinde söylediği nutukta bu görüşü tekrar ederek, sadıri tehdidi altında kalan ülkeler, yardım istediklerinde Amerikanın hemen yardımına koştuğunu bildirdikten sonra dedi ki: «Biz bunu Yunanistan'da Türkiye'de, Berlin'de ve Kore'de bugün de Gilney - Doğu Asya'da yapmadayız, genis toprak parçaları ve halkın bütünü dünya komünist ihtilâlinin hakimiyeti altına düşecekti.»

Dean Rusk'un örnek olarak gösterdiği ülkeler birbirine benzemez. Hele bu sırallama Türkienin hiç yeri yoktur. Bir defa komünist tehlikesi karşısında kalmamıştır. İkinci Dünya Savaşı'nnın sonlarına doğru Türkienin gittikçe daha çok ağrışan Rus baskısı altında kaldığı doğrudur ve nihayet Rusya, 1945 yılı Martında, 1925 dostluk anlaşmasını yenilemeyeceğini bildirmiştir. ve Haziranda da toprak isteklerinde bulunmuştur.

1945 yılın Temmuz ayında, Türkiye için en tehlikeli zamanlardı ve Türkiye İttifakla bağlı bulunduğu İngilterei ve Amerikayı bu tehlike ile ilgilendirmeye çalışmış ise de, her ikisi de kimidamamıştır. 1945 Nisanunda San Francisco'ya gittigimiz zaman Amerikalılar tehlîke vaziyetimizi anlatmaya çalıştık, fakat «meram anlatamadık». «Rusya'nın kahramanca savaşması çok cokluklarımıza camii kurtardı» diyorlardı.

1945 yıl Temmuz ayında, Türkienin Washington Büyükelçisi Hüseyin Ragip Baydur, Amerika'nın Dışşeri Bakanlığı vekilliğine göre (Vekilin kendisi Potsdam konferansında idi) Je. Grew'yu görek, Amerika tarafından Moskova'da yapılacak teşebbüsün etkili olacağını söylemiş ise de Mr. Grew, baştan savıma cevap vererek eğer böyle bir tehlîke varsa, bunun Birleşmiş Milletler İlgilendireceği cevabını vermiştir. İngilterenin Moskova'da Türkiye lehine bir teşebbüs halinde, Amerikanın da bu teşebbüsü destekleyeceğini Lord Halifax'a (Washington'daki İngiliz Büyükelçi) söylemiş olduğunu İslittiğini söyleyince, Mr. Grew bunu yalanlamış ve Halifax ile bu konuda konuşmadığını bildirmiştir.

1945 yılında Türkiye tehlîke karşısında yalnız bırakıldığı gibi, Potsdam konferansında da Boğazlar meselesi giyabında ele alınmış ve Stalin'in görüşüne uygun olsak, hem Montrö Antlaşmasının değiştirilmesi, hem de bu değişiklige varacak görüşmelerin Büyükerlerin her biri ile Türkiye arasında ikili olarak yapılması kabul edilmiştir. Rusya'nın, Çarlık zamanından beri Boğazlar meselesinin ikili (kendi İmâdelelerine göre Karadeniz devletleriyle Türkiye arasında) yapılmasında israr ettiğine göre, Potsdam kararı, Stalin için bir zaferdir. Bu karara dayanarak, Moskova Türkiye ile ikili, görüşmelerle girişmek için baskı yapmayı notalar yağdırılmaya başlamış ve neden sonra Ingiltere ve Amerika bu görüşte olsadıklarını söylemişlerdir.

Truman yardımını 1947 Martında almıştır, 1945 ve 1946 yıllarında yalnız kalan Türkiye, Rus baskısına mukavemet etmiştir. Biz geç de olsa, yardımından dolayı Amerikaya teşekkür ederiz. Fakat bu yardımın Türkiye'yi «Kurtardığım» söylemek de tarihi vakanalar uygun değildir. Hele ikide bir Johnson'un ve Dean Rusk'ın «Kurtarıcımız» olarak karşımıza dikilmelerine müsaade edemeyiz.

Biz kimin elinden nasıl kurtardılar? Rus baskısı ağırda, fakat savaşa varacaksa, bu nokta ya 1945 ve 1946 yıllarında, her halde 1946 yılının ilk yarısında zarfında varabilecektir. Ondan sonra durum değişti. Rusya İsgâl altında bulunan Iran'dan bile 1946'da askerlerini geri çekmek zorunluluğunda kaldı. Rusya'nın, Türkâl'ı den isteklerini silâh kuvvetiyle almayı tasarladığını dair herhangi delîl yoktur. Eğer Rusya, baskısını savaşa kadar götürseydi, Türkiye yalnız başına da savaşa kabul edecek ve 1945 tek tuumlarına bakılacak olursa, ne müttefiki Ingiltere, ne de şimdî «Kurtarıcığı» ile övünen Amerika yardımına koşmuyacaktı.

Johnson ve Dean Rusk, bîz rahat bırakınsın, Koreller Vietnam'la benzetmesinler, «Kurtarıcımız» olmak tâdîasından vazgeçsinler. Askerî yardım bahsinde kimin kimse daha fazla yardım ettiğine de hesaplanacak ve tartışılabilecek bir sorundur.

Ahmet Sükrû ESMER

HIROŞIMA PIŞMANI

— Nükleer silâhsızlanmadan yana —

Ben Albert Einstein, atom bilgini
Hiroshima'dan yükselen çığlıklar benim
Çürüdü beynim güründi etterim gergi
Toprak eritti bedenimi ama
Kemiklerimde rahat yok, suğum ulu
Ben atom bilgini Albert Einstein
Bükmeden lânetlerim kendimi ve bulgumu.

Vah bana, vahlar bana, uğrasılarım vah
Pişmanlığım sonsuzluğa deñin büyüyecek..
Bir nükleer sözü geçmiyor mu siziyor kemiklerim
Oysa ben biç de kötü kişi değilim
Mutluluk üstüne adamıştım beynim
İyiliğe harcansa istedim emeklerim
Sebeb başkadı, sonucu başka oldu neyseñür.

Pinarlarım soğuk suyu sürdürmemiştir da iginizdeki kini
Buğusu tüten somunu bölüşmek varken kardeşe
Kola kol mu istiyorsunuz dişle diş mi
Karşamam sizin olsun
En guleç yüzü ile güneş günaydım derken her sabah
Gülückle uyanan bebekler büyüyecek gün beklerken
Siz doğannı silme cömertliğine inat
Yapılanları yıkmak mı dillyorsunuz
Nasıl isterseniz buyrun
Tek beni rahat bırakın ilâşmeyin bulguma
Ben atom bilgini Albert Einstein
Çilem irkümin çilesi sùrer hattâ toprak altında
Kemiklerimde rahat yok
Vah bana vahlar bana.

Türkân İLDENİZ

HAFTALIK FIKIR VE SANAT GAZETESİ

Kurucusu: Cemal Keşif - Yüboğlu
Mümzâz Sayı: - Doğan Avcıoğlu
İmtiyaz Sahibi ve Sorumlu Yazar: Doğan Avcıoğlu
Basıldığı yer: Güneş Matbaacılık
T. A. S.

Yaz İşleri: Sümer Sohak No: 16/8, Yenisehir - ANKARA. Telefon: 176589 - İstanbul Bürosu (Satış Hâni ve Abone İşleri): Mollaşen Sokak No: 32, Cağaloğlu - İstanbul. Telefon: 229570 - Posta Kutusu: 512 İSTANBUL.

yeni rejime iyilik getirmeyeceğini söyledim. Türkiye harbe girmece mi? Diye sordu. Ben harbin Türkienin zamana ve paraya ihtiyacı olduğunu, Bu kayıpların

Türkien için gadece hissi bir katırga olduğunu, Türkienin bir konferans teklifi etmesini söyledim. Şimdiki durumda bular uñutuluncaya kadar Türkienin ilgilerine münâkin olduğu kadar itinâ gösterebilim.»

(S. 397) (V. No. 317) 6 Ekim 1908 Tel No. 287

Sir. E. Grey'den Sir. E. Lowther'e:

«Dün Başvekille görüşüm. Bulgaristanla meseleyi sulh yoluyla hâletmek istiyorum. Bulgarlar Türk'üne makul olmayan talepte bulunuyorlar. Başvekil bâna, halkı ve başını kontrolün güçlüğünü söyledi. Size derin teşekkürlerimi bildirdi.»

(S. 388) (V. No. 296) 5 Ekim 1908 Dışşeriden Tel No. 284

Sir. E. Grey'den Sir. G. Lowther'e:

«Türk bâna, halkı ve başını kontrolün güçlüğünü söyledi. Size derin teşekkürlerimi bildirdi.»

(S. 399) (V. No. 321) 6 Ekim 1908

Sir. E. Grey'den Sir. F. Bertieye:

«Fransız hariciye vekili ile yaptığınız konuşmaya ait gizli mektubu aldım. Buna göre Mr. Pichon Berlin konferansı ile ilgili yeni bir konferans için fikrimi soruyor. Avusturya ve Bulgaristanın bu gayri kanuni hareketleri sulh yolù bir konferanstan gayri nerede çözülebilir? His Majety'nin hükümeti böyle bir konferansta yer almadan önce diğer kuvvetlerle ne konuşulacağı hakkında bir karara varmalıdır... Biz diğer kuvvetlerle anlaşma yapma hazırlız...»

Beher sütunda santimi
LAN: 25. T.L.'dir. Sürekli
çıkacak ilân ve reklamlarla kitap flânları için özel in-
dirimler yapılır. İlân ve reklamların
yayınlanmasıından ötürü hiçbir so-
rumluluk yüklenmez.

YÖN, 18 MART 1966

DİS POLİTİKA TABULARI

NATO meselesi daha uzun süre tartışılacağı benzemektedir. İktidar, klâsî dûmen suyu politikasını benimsememiştir. Kökleşmiş tabulara yaslanan bu politikanın sakıncalarının kamu oyuna anlatılması, hayli zaman alacaktır. Bunun içindir ki, kökleşmiş tabuları, enine boyuna, sabırla tartışmak gereklidir.

Once büyük bir yalan gözler önüne serilmelidir: Amerika, Stalin'in şantajlarından Türkiye'yi korumuş değildir. Aksine, Yalta ve Potsdam'da, Boğazları Stalin'e peşkeş çeken Amerikalılar ve İngilizlerdir. Stalin, Anglo-Saksonlardan cesaret aldığı için iş ve toprak talebini yapabilmüştür. O tarihlerde Amerika'nın Moskova Büyükelçisi bulunan Harriman'ın sayın Nihad Erim'e büyük bir sâfiyetle söylediği sözlerin anlamı açıklar: Türkiye'nin Staline hayır demesi üzerine, Batılı büyûkelçiler, bir araya gelip Kızıl Ordunun topraklarını istilâsını bir televizyon seyircisi rahatlığıyla sabaha kadar beklemişler. İstilâ gerçekleştirmeyince de pek şaşırılmışlardır.

Türkiye, Stalin'in şantajlarına tek başına karşı koymuştur. Eğer bir istilâ denemesine girişilmediye, bu Türkiye'nin azimli davranışının ve Stalin'in, ömrü boyunca, rizikolu hareketlerden dikkate kaçışının sonucudur. Stalin, en ufak riziko almamak şartıyla ikinci Dünya Harbinden yararlanarak, eskiden Çarlık Rusyasına ait olan bazı toprakların ilhakına gitmiştir. Fakat durumuz azıcık rizikolu görülmeye, harpte işgal ettiğimiz İran'dan hemen çekilmişdir. Anlaşmalarla göre, silahlandırma teşebbüsleri üzerine, bütün Almanya'yı işgal hakkına sahip bulunduğu halde, Rusya, bu açık hakkını kullanmaktan kaçınmıştır. Batılılardan tepki gelmesi zayıf bir ihtiyat olmakla beraber, milli bir mukavemetle karşılaşacağımı bildiği için, Tito Yugoslavyasının Sovyet Blokundan kopmasını da sineve çekmiştir.

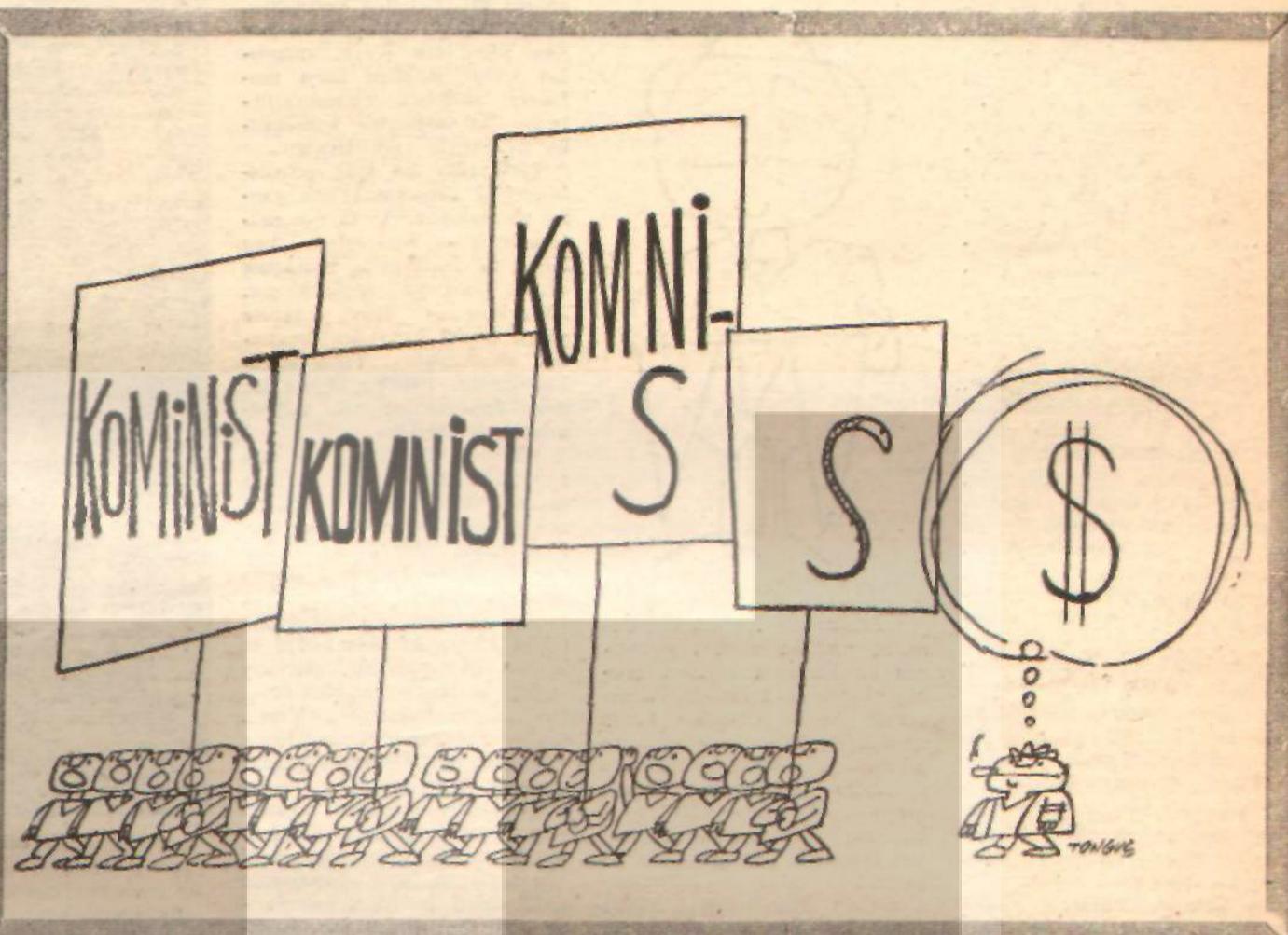
Avrupa'da Rus istilâsi korkusu da, gerçeken böyle bir istilâ beklenmediğinden değil, içinde komünist ihtilâllerinden endişe edildiği için yaratılmıştır. Zamanın Dışişleri Bakanı Acheson, bunu açıkça belirtmektedir: «Batı Avrupa'da büyük bir kara kuvveti bulundurmak zorunlu vardır. Batı Avrupa ülkelerinde içeren yapılacak bir ihtilâ tehlikesi bu volta önlenebilir».

«NATO ve Avrupa Birliği Hareketi» adlı eserinde Margaret Balla, bu gerçeği daha az diplomatik bir dille açıklamaktadır: «Batı Avrupa'daki NATO üyeleri için en büyük tehdîte, Sovyetlerden değil, içeren gelmektevidi. Bu tehdîte özellikle Fransa ve İtalya'da gün meselesi idi. Bu ülkelerde komünist partileri, harpten büyük bir kuvvet ve prestijle çıkmışlardır. Komünistlerin girişilecekleri bir kütle hareketi sonucu, iktidara gelmeleri ihtimali çok kuvvetlidir».

Stalin'den değil, fakat kendi proletaryasından korkan Avrupa burjuvazisi, kurtarıcı Amerikan ittifakına dört elle sarılmıştır.

Türkiye'de ise dün olduğu gibi bugün de böyle bir tehdîte, mutlu azınlığın ticâri bir oyunundan ibaretir. Bu nedenlerledir ki, Johnson ve Dean Rusk'ın Türkiye'yi komünizmden kurtarma iddiası, çok kaba bir aldatmacadır. Bugün artık kesinlikle söylemeliyiz ki, Stalin, Anglo-Saksonların vaadlerine güvenerek, Türkiye'ye karşı bir blof yapmıştır. Türkiye, bu blof görerek, toprak bütünlüğünü ve bağımsızlığını, nüfusunu ve Amerika'ya rağmen, tek başına korumuştur.

Amerika, ne zaman ki kendi savunması için Türk topraklarına ihtiyaç duymuştur, ancak o zaman Türkiye'nin koruyucu meleği kesilmiştir. Amerikan yetkilileri bunu açıkça belirtmektedirler. O tarihlerde Ünlü General Bradley'in Kongreye söylediği sözler sövdür: «Denizasırı ülkelerde üsler kurmamız gereklidir. Düşmanı kendi özgüvenlik si-

nirlarımızın ötesinde karşılaşmak ve ilk darbeyi, elde edilecek üsler yardımıyla vurmak, zorunluğunu, bütün Amerikalıların anlaması lazımdır. Silâhlı kuvvetlerimizin ve Amerikan topraklarının yeni bir harpten en az kavıplarla çıkışması, kanaatime göre, başka türlü olamaz. Düşmanı canevinden vuracak bu üsler, düşman topraklarına en yakın bölgelerde kurulmalıdır».

Bu egoist ve saldırgan politikayı, General George C. Reinhardt, daha da açıktı kavuşturmaktadır: «Vurucu güçlerin yoğun şekilde yoğun yapımları gereken en elverişli bölge, Yakın Doğudur. Yakın Doğu, Sovyetler Birliği için en hassas ve allerjik bölgelerdir. Burada bulundurulacak kara, hava ve deniz kuvvetlerinin kısa bir süre sonra, Rusya'nın içlerine, stratejik yerlerme ulaşması ve buralarını tâhîp etmesi mümkün... Yakın ve Orta Doğunun böyle bir harp operasyonu için ifade ettiği elverişli stratejik durumdan yararlanmak amacıyla, Amerikan Hükümeti, bu bölgelerdeki devletlerden, özellikle Türkiye ve Iran hükümetlerinden askeri üsler saglama yollarını aramalıdır».

Koruyucu melek pozundakiler, sadece üslerle de yetinmemişler, gittikleri ülkelerde ucuz asker bulmaya çalışmışlardır. Truman'ın Ekim 1949. tarihli «Karşılıklı Savunma Yardım Kanunu», su gereğeyle çıkarılmıştır: «Yabancı hükümetlere yapılacak yardımalar, onların iktisadi ve siyasi güvenliklerini sağlamakla beraber, aslında Amerika'nın güvenliği uğruna yapılmış yatırımlar olarak düşünülmektedir. Amerika'nın bu güvenliğinin artırılması için, yabancı devletlerin askeri güçlerini artırma yönünde çaba göstermelerini istememiz gereklidir».

Demek ki gerçekte, Amerika Türkiye'yi değil, Türkiye Amerika'yı korumaktadır. Ve bugün artık Stalin zamanında bile çok şüpheli olan bir Rus istilâsının tehdidine inanan kimse kalmamıştır. Dünya Jandarması Sam Amca'nın uykusunu kaçırın sev, artık daha çok millî kurtuluş hareketleridir. Müttefik hükümetleri, dolaylı saldırından, vani iç hareketlerden koruma teorisini, bu endişenin ifadesidir.

Bir Rus tehdîtesi, hâlâ var sayılsa da, ittifaklar bugün anımlarını vitirmiştir. Johnson, İnönü'ye vazdı mektupta, NATO'nun ancak Amerikanın işine geldiği takdirde Türkiye'yi koruyabileceğini kabâ bir dile bildirmiştir. O hâlde bize bir sürü küllef vükleşen ittifaka ne lüzum vardır? İttifak, ancak Sam Amca'nın çıkarlarına uygun düşerse bizi koruyacağına göre, Amerika, çıkarları gerektirince ittifak olmadan da yardımımıza gelecek demektir. Nitikim Cin tehdidi karşısında, Amerika, Hindistan'ın savunmasına göntüllü olarak koşmuştur. Müttefik Pakistan'ı ise, Hindistan saldırısından korumamıştır. Hattâ müttefik Pakistan'ı bırakıp, tarafsız Hindistan'ı tercih eden bir tutum takımıştır.

Bütün bunlar tesadüfi olaylar dejildir. Çağımızın siyasi ve askeri gerçeklerinin sonucudur. Amerikan dış politika ototorilerinden Kissinger, nükleer çatışmasının, ittifakları nasıl anlamsız kıldığını söyle anlatmaktadır: «Nükleer çatışma özelliklerinden biri, büyük devletlerin millî çıkarlarının daha belirli hâl gelmesidir. İki başlı bir dünyada, tarafardan birinin nisbi bir kazancı, ötekinin muflak zaflamasına tekabül etmemektedir. Bu sebeple nükleer silahlara sahip devletlerden hiç biri, ötekinin herhangi bir bölgesinde büyük ilerlemeler kaydetmesini kabul edemez. Başka konusun bölgelerin bir ittifakla korunmuş olmaması, artık önemli deildir. Nitikim tarafsız bir Hindistan, Cin saldırısı sırasında, benzer şartlarda müttefik Pakistan'a gösterilecek olan farksız biçimde Amerikan desteğinden yararlanmıştır. Bu şartlar altında, balantıtlar ile müttefikler arasında ayırım azalma eșlîmindedir. Bir ülkenin müttefik olmakta kazanacağı çok az sev vardır ve tarafsızlığı seçmekle de gize alacağlı tehdîte pek azdır».

Bu durumda, ciddiyetten uzak ve himlere davanarak, bir dûmen suyu politikasını sürdürmek nîne? Amerika bir sürü üsleri, istihbarat şebekesi, dünya dengesi ve 15 tûmen için Türkiye'ye

muhtaçır. Ama bu çok pahalı ve sahte himayeye biz muhtaç mıyız? Türkiye'deki üslerin, kontrolümüz dışında târikçi faaliyetlerde kullanılması çıkarlarımıza uygun mudur? Topraklarımızda nükleer silâhlar bulunmasına ve nükleer bomba taşıyan uçakların göklerimizde tur atmasına müsaade etmek, Türkiye'yi lüzensiz vere tehdîke atmaktan başka ne anlama gelmektedir ki? Amerika'nın bir «ileri karakol» olmaya boynu ececek miviz?

Bugün NATO taraftarlığı yapanlar dahi, sıkıştırılınca, «Efendim, NATO dan çıkışarak bu pahalı silâhları sonra nasıl sajıyalabiliriz» tarzında sudan gerçeklere sarılmaya başlamışlardır. Sanki Amerika'nın müsaadesivle ve Amerikan çıkarları için kullanılacak silâhların fazla bir önemi varmış gibi, Türkiye'ye tehdit bugün Yunanistan'dan gelmektedir. Amerika da, Türkiye ve Yunanistan'a yeni silâhlar vermeye hazırlanmaktadır. Ama bu silâhlardan bir Türk - Yunan çatışmasında kullanılmastıysaaktır.

Bakımı fakir bütçeye ağır yük teşkil eden pahalı savunmaya ve silâhlara büyük ihtiyacımız olduğunu kabul etsek dahi, bugünkü alevhete durumu sürdürmek vine de gerekli değildir. Amerika, villardır tarafsız Hindistan'a silâh yardımı yapmayı, NATO üyesi müttefik Türkiye'ye olduğundan çok daha heveslidir. Hindistan silâhları almış, fakat Amerika'nın «sonsuna raşmen, bir ittifakla bağlanmaktan kaçınmıştır».

Meseleve neresinden bakarsanız bakınız, bugünkü dûmen suyu politikasından ve ileri karakol durumundan bir önce kurtulmak gereklidir. Ama Amerika'ya dört elle sarılmayı, servet ve güvenliğinin vazgeçilmez sigortası savan statükocu bir mutlu azınlık, anlamış çoktan vitirmiş tabularla avakta duran bağımlı politikayı sürdürmek için elden geleni vapacaktır. Bu sebebedir ki, dış politikada bağımsızlık, iç politikada da köklü reformların ön şartı olmaktadır.

Dogân Avcıoğlu

İKTİDARIN BOCALAMALARI

Demirel'e düşen hemen istifa etmektir. Ama istifa edemez ki..

Menderes iktidarının son yılara doğru başvurduğu usulle re, Demirel, daha ilk aylarda sırıklenmiş bulunmaktadır. Bu durum, Demirel'in nasıl büyük bir handikapla işe başladığını göstermektedir. Menderes, aydın çevrelerin büyük desteği ile işbaşına gelmiştir. İlk günlerinde Nâzim Hikmet'i hapisten çıkartacak kadar liberaldi. İktisadi durum ise, tek kelime ile, parlaklı.

Demirel, kötü iktisadi şartlar altında ve Zinde Kuvvetleri bütünü ile karısına almış olarak iktidarda bulunmaktadır. Bir Mc Carthy zihniyeti, özellikle savunma imkânlarından yoksun memurlar arasında büyük ıstıraplara yol açmaktadır. «Soleculuk» ibbarına uğrayan memurlar, ya silüfılmekte, ya da işten uzaklaştırılmaktadır. Gayretkes emniyet yetkilileri, Cetin Alian'a yönelen kürüler protesto eden lise talebelelerini sıyrılmeyerek karakollarına götürmektedirler. Atatürk düşmanı dernekler, bütçeden yardım görmekte ve antikomünizm maskesi altında irtica mitingleri düzenlemektedir.

Ne var ki, Türkiye, artık eski Türkiye değildir. Eski Türkiye olsadı için de daha iğin başlangıcında çıkmaza saplanılmıştır. Çok cahal başlanan Seçim Kanunu denemesi, hezimete sonuçlanmıştır. Af meselesi suya düşmüştür. Batti parlamentolarında, çok önem verdiği bir kanunu çıkartamayan iktidarların istifadan başka

yapacakları bir iş yoktur. Demirel, mutlaka istifayı gerektiren bu hezimete rağmen, şüphesiz, yerinde kalmakta direnecaktır. Ama şimdiden bütün muhalefeti karşısına almayı ve mücadeleni şiddetli bir sahaya getirmeyi başarmıştır. İnönü, Demirel iktidarının daha ilk aylarında, Menderes iktidarının son aylarında yaptığı tarza ko nuşmalara itilmiştir. İnönü'nün sözlerinin uyandırıldığı büyük yankı, bu sözlerin sun'ı bir zorlama olmadığını göstermeye yeterlidir:

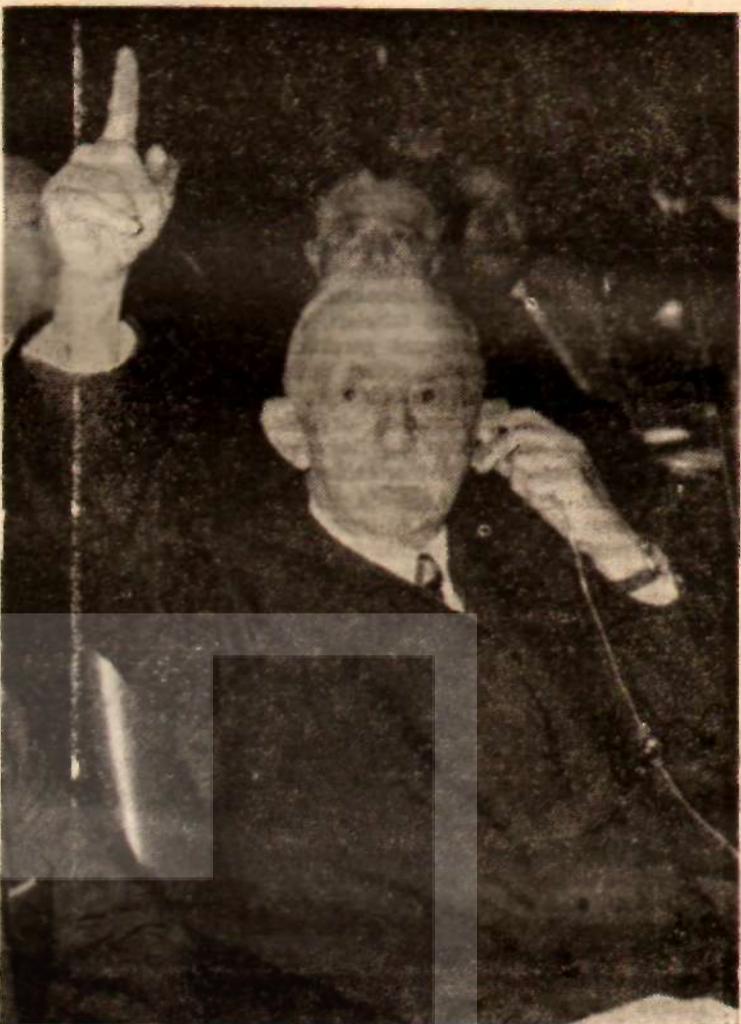
«İktidar partisi, iki hevesle ortaya çıkmıştır: Mecliste ve Se

natoda muhalefetten kurtulmak. Muhalifet, bir kere parlamento dan silindiğinden sonra, memleket içinde iktidara karşı muhalefet akımları, vatanseverliklerine bakılmaksızın komünistlik takibatıyla yıldırlacaktır.

Türkiyenin bu hale getirilebileceğini zannetmek çok yanlış bir besaptr. Türkiyede müteaviz irtics hareketleri hep böyle ve başlangıçta muvaffak olacak sanılarak başlatılmıştır. Ama bunların hepsi, harekete geçen ilerici kuvvetler tarafından altedilmiştir... Tarih tekrubesi budur. 1966'da bunun bir daha denenmesine aziz milletimiz lâyık değildir».

Ne varki Demirel bunu deneyecektir. İnönü'nün sert uyarmasına, Menderes'in cevaplarının yanında çok sönükk ve acemice kalan, fakat 27 Mayıs öncesi İnönü — Menderes dülello larını hatırlatan bir demeçle çıkışmıştır. Demirel, «komünistik tâkibi 15 yaşındaki ortaokul ta lebesini hapse atacak kadar soy suzuşmuş bir tarza başlamıştır» diyen İnönü'ye «Vay!... Bağımsız Mahkemelerin işine müdaħale ha...» diyecek kadar meselelerin dışındadır.

Demirel'in İnönü'ye cevap verdiği gün, AP genelliği İstanbul'da miting yapıyordu. Aynı gün toplanan Parti Meclisinde CHP lideri İnönü, arkadaşlarına «İstanbul mitinginden haberiniz var mı?» diyor ve sözlerine söyle devam ediyordu: «Benim var... Üç tane daha komünist keşfetmişler...»

CHP Genel Başkanı İsmet İnönü
«Tehlikeye doğru gidiyorsunuz»

Bu komünistler, Vehbi Koç, Nejat Eczacıbaşı ve Eli Burla idil...

hesap ederek harekete geçiklerini ittifat etmişlerdir. Hesapları doğru imis, harekete geçelim dedik, Johnson'dan azar işittik. NATO, Türkiye'ye tecavüzlü âdetâ teşvik etmiştir...

NATO ölmemiştir, fakat ölmemesi için esasî reforma ihtiyaçtır. Tecrübelerinden faydalanan Türkiye'nin de bu reformlar konusunda söyleyeceği söz olmalı ve bunu sindiden söylemekten çekilmemelidir.

Prof. Ahmet Sükrü Esmer, bas ka bir yazısında da, NATO reformu zorunluğunu şu sözlerle ortaya koymaktadır: «De Gaulle, Amerikanın NATO'yu kendi çırkama kullandığı kanıtladır. Kendi şehirleri bombalanmasın diye, Avrupayı savunmak için Amerika, Rusya karşı nikleer silâh kullanmak niyetinde değildir. Sonra Amerika, Avrupayı arka plâna almış, Asya ile meşguldür. Vietnam'da giriştiği savaş, Fransa da bir savaşa sürüklenebilir. Avrupa 1949'daki tehlike karşısında değildir, şartlar değişmiştir. NATO da değişen şartlara uydurulmalıdır. Tasarladığımız reformlar da bu ayarlamalarдан ibarettir.

Doğrusu de Gaulle'e hak vermeme mümkün değil. Bütün güvenliğini NATO'ya davamı olan Türkîn'in Kıbrıs meselesi içinde nasıl bir duruma düştüğünü Johnson'un mektubu göstermiştir. İki anımlar bizi de rahatsız ediyor. Amerikanın üsleri kayıtsız ve kendi vararına kullanması, bizim için tehlikeler varatıyor. De Gaulle'in reform tesebbüslerini Türkiye bu açıdan görmeliyor.

Ne var ki Türkiye, reform tesebbüsünü bu açıdan görmedi ve Amerikan tipi bir NATO anlayışını benimsedi. Halbuki de Gaulle denemesinden alınacak çok ders vardır: Generalin, Fransızda Amerikan üslerinin tasfiyesini ve NATO karargâhlarının ayrılmamasını temeldeki nedeni, Fransızın Amerikanın peşinde, arzuladığı bir harbe sırıklenmekten kurtulma endişesinde yâmatadır.

Sorumun önemini anlamak için NATO stratejisindeki değişimleri incelemek gereklidir: NATO'nun sindide kadar dört strateji olmuştur, halen beşinci strateji hazırlanma yolundadır.

İlk sahada, muazzam bir Sovyet ordusunun karşısına, Amerikan atom bombaları vardı. Atlantik Pâk-

İstanbul mitinginden bir görünüş
Kapitalizm savunucularına bakınız!

GERÇEK SAYGISI

İKTİDARSIZ İKTİDARIN ÇIRPINIŞLARI

Fethi Naci

Emperyalizmin en kari ihracat maddelerinden biri haline gelen faşizm, «antikomünizm» ambalajı içinde, son günlerde Türkiye piyasalarına bol miktarda arzedilmiş.

Ne var ki, bu yoldan durumunu sağlamlaştıramayacağını uman Adalet Partisi İktidarı, 1960 tan sonra değişen şartları ve su yüzüne çikan ilerici güçleri gerçeğe uygun olarak değerlendiremediği için, bş ay içinde İktidarsız durumuna düşüverdiğini görerek zorunda kaldı. İktidar gazetelerinin bilgi, görüş ve idrak fukaraların feryatları bunun en açık tamam: «Arkadaş yaslanmak istiyorsun, Anayasa manlı oluyor, One meylemek istiyorsun, Damıştay dirsek dayıyor. Sağına bay vuruyorsun; «27 Mayısı eziyorsun, çekili» diyorlar.. Bu yazarları okuran hep Nazım geliyor akhuma; bir hiccinde, «Sağa dön, yol yok — Sola dön, yol yok — Çevir akrep kalemini kalbine sok» diyor.

Anayasa'dan şikayet, Damıştay'dan şikayet, 27 Mayıs'tan şikayet...

Ve Anayasa dışı davranış özlemi, Damıştay kararlarını tanımamak, 27 Mayıs'ı unutmaya ve unutturmaya çalışmak, Bulaları kolaylıkla yapabilmek için de Mehter Alayı refakatinde, «antikomünizm, milliyetçilik, mukaddesatçılık» ambalajları içinde, faşizm satmaya kalkışmak!

1966 yılında bu kafaya memleket idare etmeye çalışan bir İktidar, kaçınılmaz bir şekilde İktidarsızlığını görecektir. Seçim kanununu değiştirme çabalарının, «komünizmle mücadele» yığıklarının arasında yatan faşizm özlemının gerçekleşmeyeceğini görecektir. Çünkü toplumlar, birtakım bireylerin heveslerine göre değil, kendi kanunlarına göre gelisirler. Adalet Partisinin öylediği düzen, Türkîyenin öznekez zorunda olduğu hiç bir meseleye bir çözüm getiremez; işsizliği ortadan kaldırılamaz, dış ticaret açıklarını önleyemez, tarımı geliştiremez, sanayileşmeyi gerçekleştiremez, kısaca Türk halkının insanca yaşama düzeyine ulaşırınamaz. Oysa Türkiye, ayakta kalmaya devam edebilimek için, mutlaka bu meselelerini çözmemek zorundadır. Hırtakım adımacalarla bu meselelerin çözülmesi bir yere kadar geciktirilebilir, ama ölenlenen.

Adalet Partisi yöneticilerinin unutulmaları gereken bir gerçek daha vardır: Türkiye, muzaffer bir millî kurtuluş hareketinin içinde doğup gelmiştir. Bu hareketin millî gelenekleri toplumun içinde kuvvetlerinde hâlâ yaşamaktadır. Ayrıca, Türkiye, burjuazının bütün kanallarını tam bir iş ve çıkar birliğine içinde olduğu bir ülke de değildir. Ve topluma gerçekten yön veren bütün güçler, kesin olarak faşizmin karşısındadır. Bu özelikler, CIA'nın iş becerdiği bütün ülkelerde yoktur, Türkiye'ye özgü özeliklerdir. Ve akıl başında AP'ileri (vardır herhalde) ne kadar düşünürse yerindedir.

Evet, topu topu beş ay içinde, Adalet Partisi, Anayasayı, 27 Mayıs'ı unutmak istedikçe, İktidarsız bir İktidar durumuna düşüvermiştir. Büyük Meclis'te boyunun ölçüsünü almış, Meclis dışında başlatmak istediği terör havası ise bir komiklik olmaktadır ötenye geçememistir.

Muhalefet, bir şeyi yapmak istemeyince yapılmayacağına AP'ye göstermiştir. Şimdi sira yapılması gereken şeyler AP'ye yapmakla ve Türkiye için hayatı öneği olan gönlerin, yılarmaların boşluğunca geçip gitmesini önemlete; bu İktidarsız İktidara Anayasa'yı uygulamak için biraz İktidar şırına etmektedir.

Evet, Anayasa'yı uygulamak... Türkiye'de bugün bundan daha ieri bir slogan olacağım sanıyorum.

Aksoy'un Yalçın'a verdiği ders

Sah günü akşamı 27 Mayıs Milli Devrim Derneği'ne gidenler, kitapsız profesör Ayrın Yalçın'ın verdiği «AP'nin ekonomik görüşü» konulu konferansı dinlediler. Ayrın Yalçın, Türkîyenin sosyo-ekonomik yapısını eleştirdikten sonra çözüm yolu olarak Amerikalı profesör Rostow'un kalkınma modelini tavsiye etti. Tarihsel konferansın ikinci kısmında Ayrın Yalçın, kendisine yabancı sermaye ve Rostow'un modeline uygun sanayicinin yetişip yetişmediği konusundaki bir soruyu mütad üzere «Marksistlik» ile suçladıktan sonra, Prof. Muammer Aksoy'un soru ve açıklamalarıyla karşılaştı.

Prot. Aksoy, AP'nin ekonomik kalkınmada liberalizmi savunduguunu, ancak siyasi bakımdan liberalizme karşı olduğunu, bu düşüncedeki partilerin liberalizm maskesi altında faşizm getirdiklerini söyledi. AP'nin yayın organlarının Türkiye'yi faşizme götürdüklerinin açık örneklere veren Aksoy, daha sonra AP komandolarının Mülki-

yeyi basma olayına değindi ve bu konuda Ayrın Yalçın'ın tutumunu şiddetle cattı. Aksoy, olay sırasında Ayrın Yalçın'ın İçişleri Bakanının şanından ayrılmadığını kendi fakültesi tayanan bir profesörün, bakanlık arzuları içinde olmasa, istifa edecek medeni cesareti göstereceğini söyledi.

Aksoy, AP'ın organlarında Mucci Ataklı, Altay Egezel ve kendisinin Rusyadan para alan komünist getecileri oldukça yazıldılarını anlattı, bu konuda Ayrın Yalçın'ın ne düşündüğünü sordu ve böyle İktidarların hangi rejimi kuracak istediklerini açıklamasını istedi.

Muammer Aksoy bundan sonra Petrol konusuna değindi, manda sistemini savunنانların bugünkü kanundan yana olduklarını ve eğer Ayrın Yalçın da bu görüşte değile, neden bunun mücadeleşesini yapmadığını sordu. Aksoy, Ayrın Yalçın tipindeki siyâsilerle uğraşması gerektiğini söyledi ve Fethi Çelikbaş için yazdığı kitap gibi, Ayrın Yalçın konusunda da bir kitap yazacağım, açıkladı.

Buna karşılık Ayrın Yalçın bocaladı ve susmayı tercih etti.

Diger soruları da konu dışı olduğu gerekçesiyle cevaplandırmaktan kaçındı. Mülkiye taşınırken, İçişleri Bakanının yanında hârekâti «izleyen» bir eski Mülkiye hocasının susmakta başka vapabileceii bir şey elbetten yoktu.

Parlementoculuk

Türk toplumcularının mevcut şartlarda, parlamenter sisteme bağlılıklarına karşı açık ve ciddi bir itiraz yoktur. Açık tenkidler, daha çok parlamenter sistemin imkânlarından yeteri kadar yararlanmadığı noktasında toplanmaktadır.

Durum bu iken, çok kolay yürütülebilecek «teori» ler ve bilimsel olma iddialarıyla, parlamentoculuga gerçek dışı övgüler düzmeye lüzum olmasa gerektir. İleri sürülen tez sudur:

1 — Burjuva demokraside kapitalist ekonomiye dayanan hâkim sınıf ile proletarya kendi sınıflarını bilincine çok daha çabuk erişirler. Bu bilinc keskinleşik burjuvalar, proletaryaya tâvîz vermek, işçi ücretlerini artırmak, sosyal sigortaları örgütlemek, mesken politikasını düzenlemek sorunda kârlar. Batı burjuavazisi ancak bu tâvîzlerle ayakta durmaktadır.

2 — Türk burjuavazisi gerçek bir burjuavazı değil, dış kapitalizme Türkiye'yi sömürterek aradan geçen bir komprador burjuavasıdır. Onun için de sermaye birikimine hiçbir zaman gidememiştir ve bundan sonra da gitmesine imkân yoktur. Sermaye birikimine gidememiş bir burjuavazı proletaryaya tâvîz veremez.

3 — Madem ki burjuva demokrasisinin bir şartı proletaryanın bilinçlenmesi karşısında ona tâvîz vermek ve Türkiye'de burjuavazı bu tâvîzi vermekten yoksundur Öyleye Türkiye'de tam uygulanacak bir Batı demokrasisi kendiliğinden sosyalizme dönecektir.

Tezin birinci ve ikinci kısmı doğrudur. Yalnız bu kısımlar, «Türkîyede tam uygulanacak bir Batı demokrasisinin kendiliğinden sosyalizme döneceğinin değil, tam aksine Türkîyede onun uygulanamayacığının delilidir. Sistem, Batıda uygulanabilecektir, zira burjuva tâvîz verebilecek durumdadır. Tâvîz verebilen burjuva ise, kitlelerin artan talepleri karşısında, ister istemez, faşizme kayacaktır. Burjuva, şimdiden en utek sosyal utanıştan tena halde korkarak faşist eğilimler gösteriyorsa, bu, tâvîz verebilecek durumda olmadığıdır. Bu determinizmden kurtulup burjuva düzeni içinde kendiliğinden sosyalizme geçmiş az gelişmiş ülke maalesef yoktur ve böyle bir şey teorik bakımdan da mümkün gözükmemektedir.

Başbakana telgraf

Almanya'daki Türk Öğrenci Federasyonu adına Başkan Ergün Göknel, geçen hafta Başbakan Demirel'e şu telgraftı:

«Yirminci yüzyılın ikinci yarısında çağımız toplumlari yep yeni ışıklı günlere doğru dev adımlarla ilerlemektedir. Türkiye ise bu gelişmelerin gün geçtikçe daha gerisinde kalmakta ve ait olduğu Uçuncu Dünya'ya yâbancılaşmaktadır.

Sorunlarımızın çözümlerini kendimiz bulmak, bu yolda bilimsel tartışmalar yapmak zorunluğundayız. Anayasamızınlığında gerçek demokratik bir ortam yaratarak ve bu ortam içinde tüm fikirleri ortaya atarak amacımıza ulaşacağımıza inanıyoruz.

Türkîyedeki yazar ve düşün adamlarına karşı son günlerde gittikçe gelişen baskı ortamı bizim ulusumuzun geleceği için en dişelere düşüremektedir.

İnönü, Hamido, Demirel ve Yeni Hasan...

M. Hasırşapkâlı

Inönü, bir eski tanımızi ziyarete gitmiş. Tanrıda hastaydı. Inönü'nün tanımı bu ziyaretten pek hoşnut kalmış. Söz, döndüp dolaş günün konularına geldi. Inönü'nün eski arkadaşının karşıda içliydi: «Ne olacak halimiz» diyor ve ekliyordu:

«Yine siz gelsiniz...»

Inönü, gözlerini kırپırtırdı cevap verdi:

«Geliyorum, git diyorlar, gidiyorum gel diyorlar...»

AP Milletvekillerinden biri Mecliste öbür arkadaşları gibi, yüzlerce sayfa tek gensoru önerileri okunurken, koridorda dolaşıyordu. Pek çok milletvekilli gibi o da «Nereye varacak bakalı bunun sonu» diyenlerden. Bir çoklarla göre, AP'liler bile artık anayasayı söyle bir yol açıp okumak gereğini duymaya başlamışlardı. AP'li milletvekilli bir arkadaşına anlatıyordu:

«Azizim, bizim Hamido'yu görme. Adam alımlı nefes darlığından ölüse şaşmam. Hamido, bir ağızını açacak oluyor, arkası sıralardan eller adamın ağızını burnunu kapatıyor. Nefessizlikten Hamido'nun kan yüzüne fışkıyor.»

AP Genel Başkanı Süleyman Demirel, Ankara'da da üstüne en çok konuşulan kimse. Kulislerde, köşelerde Demirel'den söz ediliyor. Ne imis, ne olmuş, ne yapmış, ne olacak filan. Hele Demirel'in demeçlerinde «bize gelince, tehditlerin bizi ancak millete hizmet yolunda teşvik edecegi, târiklerin ise büyük milletimizi bölmeye değil, birlik ve beraberlik içinde hareket etmeye götürecegi unutulmamalıdır. Ana muhalefet parti idarecileri menfaatlerini daima memleket menfaatleri üzerinde göstermektedirler.» şeklinde cümleler kullanımsız bazıları hanî öfkendirmektedir de. Hanî hic ticaret yapmamış, ticaretten soura politikaya atılmış gibi, hanî veri geldiğinde menfaat nedir bilmezmiş gibi, Demirel, «Ben is adamıdım, elbette menfaatlerimi, temsil ettiğim şirketin menfaatlerini gözetecektim» diyebilir, buna da kimse bir şey demez haa.. Amma, ikide bir başkalarını çkar düşünmekle suçlamak niye?

Demirel, Türk kamu oyu için yeni bir çehredir. Bilinen üslûbu ve futumu ile geçmiş ve geleceği meşhul bir çehrə Demirel'in 1924 yılında İslâmköy'de doğduğu, mühendis olduğu bilinmektedir.

Demirel, 1938 yılında Ortaokul ikinci sınıf öğrencisiyken öyle çalışkan bir öğrenci sayılmazdı. İki yarı olduğu için, zaman zaman öğretmen onu kürsüye çıkarır, kendisi dışarı çıktıığında yerine «Süleyman» bırakır. Arkadaşlarının hârladığı, «Hesaptan pek o kadar iyı olmadığını» idi. Ortada mı, lisede mi, bir yıl da kaybetmiş. Ortaokulda birlikte olduğu arkadaşlarından bir yıl sonra İstanbul Teknik Üniversitesi girmiştir. Teknik Üniversitesi sınavlarını pek parlak bir derece ile kazanamamış, parasız yatal okuyabilmesi için, kendisinden daha başarılı öğrencilerin başka fakülteleri ve Avrupa okullarını tercih etmelerini beklemesi gereklidir. Bu öğrencilerin ayrılmaları ile ver açıldılarından Süleyman Demirel de, Teknik Üniversitesi'nden parasız yatal hâlinde almıştır.

Demirel'in Morrison firması ile ilk temasının 1953 yılındır. Demirel'in Devlet Su İşleri'nde Sevhan Baraş proje kontrolörüluğu yaptığı zamana rastladığını hatırlayan arkadaşları, bu sıralarda Demirel'in sivil, fakat geleceğe'ni düşünecek kadar teşbirli bir mühendis olduğunu her sırnamektedirler. Demirel'in Sevhan Baraş inşaatını yapan Morrison firması ile ilk teması, ona ilerde gerçekten varsa olacak, Ankarada 1964'de 12'inci anartmanının bir dairesinde Morrison firmasının temsilciliğinin varlığıdır. Morrison firmasının Demirel'e bir araba verdi ve bilinir.

Demirel, 1955 yılında Devlet Su İşleri Genel Müdürü olmuştur. İki defa gittiği Amerika gezilerinden birinde, Menderes'in bir toplantısına katılma imkânını bulmuş, Menderes, Demirel'in Inoîlzesini beğemiştir. Zaten, Demirel, ağız konuşmakla birlikte derdin anlatacak şekilde Ingilizce bilmektedir.

27 Mayıs ihtilâli olduğu gün Demirel'in yurt dışında olduğu bildirilmektedir. Demirel'in vakıf arkadaşının ihtilâlinin Bayındırık Bakanı olmustur. Bu zat Danis Koer'dir. Su İşleri Genel Müdürü Demirel, Bayındırık Bakanı Koer'den «vurdur dönmese bir sakınca olup olmadığını» sormuş, Koer de olsa, «korkma gel» demiştir. Demirel de zehmetmiştir.

27 Mayıs ihtilâli ertesinde Demirel askere sevk edilmiştir. Bu da bilinmektedir. Arkasından Millî Birlik Komitesi İl kabinesinin bazı üveleri affetmiş, Danis Koer de bu «'afftan kurtulamamıştır. Fakat Danis Koer, Ereölli Demir Çeliğe tâvînini «varılmakta güçlük çekmemis, hâlvâce kazasız olvâldan sıvırılmıştır. Demirel, 1962 de askerîsini bitirir Morrison firmasının temsilciliğinin ve Danis Koer'in başında bulunduğu Ereölli Demir Çeliğe iş yapmıştır. Bunu, Demirel hakkında arkadaşlarından derilen koca kılıçlıdır. Etkileş. Belki sivile ve da hâlvâce denilecek vanları da vardır. Bivografi hazırlamak için çaba göstererekler, fizikle araştırma yapma ve gerçekleri ortaya çıkarma durumundadırlar.

Şair Can Yücel'in oğlu «Yeni Hasan» Marmaris'te AP'lerin çocukları tarafından dövdü. «Yeni» Hasan'ın küçük adıdır. Hasan Ali Yücel'in torunu. «Senin baban da deden de komünist» diye dövmüşler cocوغ. Can Yücel de Yeni Hasan'ı aldıgı gibi Ankaraya getirmiştir. Şimdi Yeni Hasan Yücel Ayşe Abla Okuluna verilmiştir. Hasan Yücel sekiz yaşındadır.

Devlet Planlama Teşkilatının önemli bir araştırması :

TARIMIN EKONOMİK KALKINMAYA KATKISI

1. TARIM SEKTÖRÜ, EKONOMİK KALKINMAYA KATKIDA BULUNABIL- LECEK BİR DÜZYE ERİŞMIŞTIR :

1950-1963 döneminde tarım gayrisafi üretimi 100'den 173.5'e yükselmiştir. Üretim artışı yüzde 73.5'tir. Ekilen arazide artış ise yüzde 54.8'dir. O halde bu dönemde ekilen arazinin verimi, yüzde 12.1 oranında artmıştır. İsgilci veriminde ise artış çok daha yüksektir. 1950-1963 döneminde artış, yüzde 14'tür. Üretim artışı ise yüzde 73.5'tir. Bu durumda işgili başına üretim artışı yüzde 52'dir. Tablo: I, bu durumu ortaya koymaktadır.

Bu verilere dayanarak, DPT araştırması, şu sonuca varmaktadır: «Yukarıdaki açıklamalar, bize kesin olarak ölçülemeyen faktörlerin etkisiyle de olsa, tarım gayrisafi üretiminin, arazi ve işgili verimliliklerinin, incelenen dönemde arttığını göstermektedir. Bu artışlar, ileride belirtileceği gibi, tarım reel geliri için de várıtır. Su halde Türkiye'de tarım sektörü, ekonomik kalkınmaya katkıda bulunabilecek bir gelişmeye düzeyine erişmiştir demek yanlıltıcı olmuyacaktır.»

2. TARIMDA, TARIM DIŞI SEKTÖRLERE ÖNEMLİ BİR İŞGÜCÜ AKIMI YOKTUR :

Türkiye'de hektar başına işgili miktarı, 1950-55 döneminde yeni arazi açılışları dolayısıyla düşmüştür. 1955'ten sonra arazi miktarı az çok sabit kalınca, hektar başına işgili miktarı da az çok sabitlemiştir. Tablo: II, bu durumu göstermektedir.

1950 yılında, ekilen alan olarak hektar başına 0.91 kişi düşmektedir. 1950-55 döneminde ekilen alan büyük ölçüde arttırdan, hektar başına düşen işgili miktarı 0.66'ya inmiştir. Ekilen arazi miktarının sabitlemesiyle, hektar başına düşen işgili miktarı da sabitlemiştir.

DPT Araştırması, bu konuda şu sonuca varmaktadır: «1955'ten sonraki durum Türkiye'deki oran düşmelerinin (tarimsal işgiliünün aktif nüfus içindeki payının azalması), tamamen arazi miktarındaki değişimlerden ileri geldiğini göstermektedir. Gerçekte 1950'deki arazi miktarı sabit kalsayıdı, işgili miktarındaki yıllık yüzde 1'lik artış sebebiyle, hektar başına işgili içinde bir yükselme olacaktır. İşgili yoğunluğunun oranı denebilecek bu oranların az da olsa yükselmesi, tarımın tarım dışı sektörle önemli bir işgili akımı olmadığını göstermektedir.»

3. TARIMSAL BİR ARTIK YARATILABILECEĞİ HALDE, BU ARTIGİN YARATILDIĞI VE TARIM DIŞI SEKTÖRLERE AKTARILMIŞ OLDUGU SÖZLENEMEZ :

DPT Araştırmasında bu konu şöyle açıklanmaktadır: «Tarım sektörünün iktisadi kalkınmaya temel katkısı, hic şüphesiz, tarım sektöründen diğer sektörlerde aktarılan tarimsal artığın miktar ile ölçülmemidir. Tarimsal artık, sınai sektörde giden bsin maddeleri ve ham madde miktarı ile tarım sektöründe gelen sınai tüketim malları arasındaki fark olarak anlaşılmalıdır. Daha açık bir deyişle, tarimsal üretimle, tarım tüketimi arasındaki fark tarım dışı sektörlerde aktarılabilen artık değerdir. Buradaki tarım tüketiminin kapsamına hem tarimsal, hem de sınai mallar tüketiminin gireceği tabiidir. Bu artığın, yatırım fonları şeklinde sınai sektörlerde aktarılması, tarım sektörünün sermaye birikimine katkısı olarak tamamlanmaktadır. Anlaşılacağı üzere, bu katkının olabilmesi, bir yandan tarım sektöründe varatılabilen bir artığın varlığına, öte yandan da bu artığın tarım dışı sektörlerde aktarılması gibi iki şartta bağıdır.»

İncelenen dönemde, Türkiye'de tarimsal bir artık varatılabilceğini ortaya koyan göstergeler olmakla beraber, bu artığın yaratıldığı ve tarım dışı sektörlerde aktarılmış olduğu söylenemez.

Devlet Planlama Teşkilatı, Ülkü Eğeci imzasını taşıyan «TARIMIN EKONOMİK KALKINMADAKI YERİ» başlıklı önemli bir araştırma hazırlamıştır. Araştırma, inanılması güç sonuçlara varmaktadır: Genellikle tarım dışı sektörler tarımı sömürürken, araştırmaya göre, Türkiye'de tarım öteki sektörleri sömürmektedir. Zira tarım sektörünün sattığı malların fiyatları, satın aldığı malların fiyatlarından çok daha hızlı yükselmiş, böylece iç ticaret hadleri tarım lehine gelişmiştir.

1950 - 1963 döneminde işgili başına reel tarım geliri ortalama yüzde 5,4 oranında artarken, tarım dışı gelir ise ancak yüzde 1,6 oranında bir yükselme göstermiştir. Buna karşılık tarım sektörü çok az vergi ödeyerek, ekonomik kalkınmaya yapabileceği katkıyı yerine getirmemiştir. İşgili başına reel tarım geliri sabit tutulabilseydi, 1950 - 1963 döneminde tarım sektörü, 11 milyar lira civarında bir tasarruf fonuyla, ekonomik kalkınmaya katılabilecekti.

Bu önemli meseleye, Türkiye'de ilk defa el atılmaktadır. YÖN, bu bâkir alandaki ilk çalışmayı, tarımın sınıfsal yapısını da gözönünde tutacak olan bundan sonraki araştırmaları teşvik edeceğü ümidiyle, okuyucularına olduğu gibi duyurmaya görev bilmektedir.

YÖN

Daha önce verilen açıklamalardan anlaşılaceğü üzere, gerek tarım gayrisafi üretimi, gerekse bununla yakından ilgili olarak katma değer miktarı 1950-63 döneminde strastyla yüzde 74 ve yüzde 63 oranlarında (sabit fiyatlarla) artmıştır. Üretim ve katma değer artışları, işgili başına düşünüldüğünde de gene sırasıyla yüzde 52 ve yüzde 43 oranında artışlar görülmektedir. Buradan, tarımın iktisadi kalkınmaya katkıda bulunabilmesi için gerekli tarımsal artığın yaratılabilceğini sonucu çıkarılabilir. Bir başka deyişle, arazi ve işgili verimleri artırılmış ve tarım, katkıda bulunabilecek bir gelişme düzeyine ulaşmıştır denilebilir. Ancak artan üretimin tarım sektörü içinde tüketilmiş olması, tarım dışı sektörlerde aktarılmış olmasından daha çok ihtiyal dahilindedir.

Tablo: III, Tablo: I gibi, tarımdaki gelişmeyi göstermektedir.

4. TÜRKİYEDE TARIM SEKTÖRÜ VERGİDEN TAMAMEN MUAF TUTULMAKTA VE YARATILAN TARIMSAL ARTIGIN, TARIM DIŞI SEKTÖRLERE VERGİLEME YOLUYLA AKTARILMASINA GİDİLMEMEKTEDİR :

DPT Araştırmasında bu konuda şu gözlemler yer almaktadır: «Tarım sektörünün tüketiminin önlenmesi fiyat ve vergi politikaları yoluyla yapılabilir. Fiyat politikasından anlaşılan, tarımsal ürünlerde sınai ürünler arastırımda nisbi fiyatların sanayi lehine dönmesini sağlamak. Ancak bu politika, üreticilerin karşılıklı ilişimi (üretimi kışır, kendi tüketimi artırmaya etkisiyle hale getirilebilir). Nitelim Makasını açmış denilen bu fiyat politikasının Rusya'daki uygulanmasında, üreticiler, tarımsal artığın düşük fiyatlarla piyasaya arzetmekten çok, üretimlerini kısimma ve tüketimlerini artırma yoluyla gitmişlerdir. Bu konuya, iç ticaret hadleri bölümünde dönmek üzere, şimdiki vergi politikasının rolüne degeneligi.

Tarımsal artığın tarım dışına aktarılmasında, başka bir deyişle, bunun tarım sektöründe tüketimine enel olunmasında vergi politikası en etkili araçtır. Ancak bu aracın etkili şekilde kullanılmastır, siyasi karar organlarının, tarım sektörünün sermaye birikiminde oynayacağı önemsiz rolün bilincine varmış olmalarını gerektirir. Fakat gerek bu bilince genellikle varılmamış olması, gerekse tarım sektörü üretiminin büyük bir bölümünün gene bu sektörde tüketilip pazarlanmaması yüzünden ortaya çı-

kan vergileme güzellikleri, bir çok gelişen ülkede tarima geniş vergi ayrıcalıkları tannmasına yol açmıştır. Türkiye'de de, tarımsal gelirler ve genel olarak tarım sektörü vergilendirilmemektedir.

Tarım sektöründe gelir vergisi uygulanmanın güçlüğü, genellikle tartışmasız kabul edilmekle beraber, bunun yerini alabilecek iki önemli vergi türü ileri sürülebilir. Buna buna bir arazi vergisi, diğeri de aynı vergilerdir.

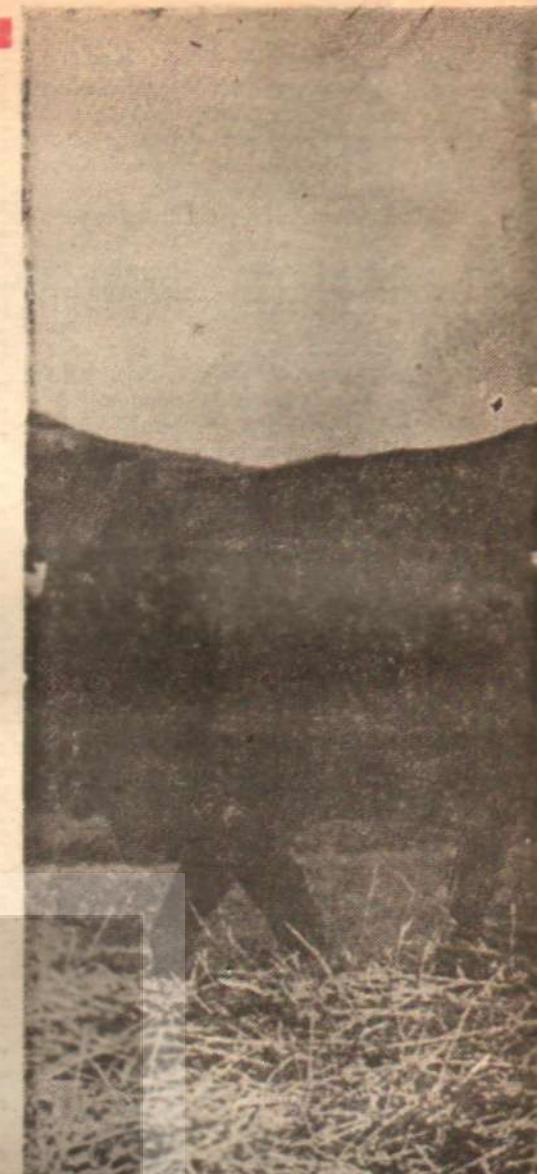
Arazi vergisi, tarımı vergilendirmede en pratik metodlardan biridir. Bu verginin, gelir vergisine üstün olan önemli özelliğine, matrahının tanım ve tesbitindeki nisbi kolaylığıdır. Aynı vergiler ise, tahsilattaki bâzâri ölçüsünde, tarımsal artığın tarım dışına aktarılmasında en iyi ve dolaylı bir metod olabilir. Ayrıca, her iki verginin de sektörün tümünü kapsayabilecek nitelikte olması, belirtilemeye değer bir özellikir.

Yukarıda degenildiği gibi, Türkiye'de tarım sektörü, incelenen dönemde, vergi konusu olmamaktadır. Tarım sektörünü ilgilendiren tek vergi, il özel idare gelirleri arasında ver alan arazi vergisidir.

1931 tarihli Arazi Vergisi Kanunu'na dayanan bu verginin matrahı, arazi tahrirleriyle tesbit edilen arazi dekeridir. Arazi tahrirlerinin her 10 yılda bir yapılması kararlaştırılmış olmakla beraber, 1936'dan beri tahrir yapılmamıştır. Arazi değerindeki büyük değişmeleri gözönüne almak üzere müsil zamları konmuşsa da, bu, verginin bugünkü sembolik özünü etkilememiştir. Gerçekte il özel idare gelirleri içindeki ve, 1955-63 döneminde, yüzde 15 ile yüzde 25 oranında değişen arazi vergisi geliri, devlet vergi gelirleriyle karşılaştırıldığında, bu oran yüzde 0.4'e kadar düşmektedir...

Oysa, iç ticaret hadleri bölümünde de degenileceği gibi, tarımsal fiyatların gösterdiği gelişme seyri ve buna bağlı olarak real gelirdeki artışları gözönüne alındığında, bu sektörü sağlam ve esnek bir sistem içinde vergileme zorunluluğu ortaya çıkar.

Tarımsal artığın, önemli bir finansman kaynağı olması, coğunlukla mucize olarak tasvir edilen Japon kalkınmasında çok belirlidir. Tarım dışı sektörlerle lehine izlenen fiyat politikası yanında, kalkınmanın ilk yıllarında tarım sektörü oldukça ağır bir şekilde vergilendirilmiştir. Nitelim tarımsal gelir üzerindeki dolaylı vergi yükü 1883-87 ile 1933-37 döneminde yüzde 22 ve yüzde 8 arasında değiştiği halde, bu yüksek tarım dışı sektörler için ortalama yüzde 3-4

kadar olmuştur. Arazi vergisi ise, devlet gelirleri içinde yüzde 85'e varan bir yer almaktadır.

5. TARIMSAL ÜRÜNLERİN FIYATLARI, TARIM KESİMININ SATIN ALDIGI MALLARIN FİLATLARINDAN DAHA ÇOK YÜKSELMİŞTİR. YANI İÇ TICARET HADLERİ TARIM LEHİNDE GELİŞMİŞTİR :

«İç ticaret hadleri bilindiği gibi, bir dış ticaret kavramı olarak ihracat fiyatları ile ithalat fiyatları arasındaki ilişkileri gösterir.

İç ticaret hadleri ise, bir ülkenin tarım sektörü ile tarım dışı sektörleri arasındaki mal değişimini ile ilgilidir ve tarım ürünlerini fiyat endeksi ile sınai ürünler fiyat endeksi arasındaki oran olarak tanımlanır. Daha açık bir deyişle, tarımcılar, tarımsal mallar karşılığı ödenen fiyatlarla, bunların sınai tüketim mallarına ödedikleri fiyatlar arasındaki orandır.»

Demek ki tarımsal ürünler fiyat endeksinin sınai tüketim malları fiyat endeksi (köy geçim endeksi de denilebilir) bölünmesi, iç ticaret haddini vermektedir. Tarımsal ürünler genel fiyat endeksi 1963=100 olmak üzere 1950 yılında 31,6'dır. 1950-100 olarak alırsak, 1963 yılı 314'e erişmektedir. Yani tarım fiyatları genel endeksi 1950-63 döneminde yüzde 214 oranında artış göstermiştir.

Tarımcının sattığı malların fiyatlarındaki yüzde 214 artış karşılık satın aldığı malların fiyatları ne olmuştur? Bunu hesaplamak biraz daha güçtür. DPT Araştırması, bunun için Çukurova Bölge Planlama Projesi çerçevesinde hazırlanan «Kırsal alanda Aile Tüketicisi Anketi»ne tesbit edilen ağırlıklarla dayanarak bir köy geçim endeksi düzlenmiştir. Endeks 1963=100 olarak alınrsa, 1950 yılı için 45,7 rakamını vermektedir. 1950=100 alınrsa, 1963 rakamı 219 olacaktır. Buna göre tarımcının satın aldığı malların fiyat endeksi, 1950-63 döneminde yüzde 119 bir artış göstermiştir. Demek ki iç ticaret haddi tarım lehine gelişmiş ve tarım, tarım dışı sektörlerle mübadelelerinde kârlı çıkmıştır. Tablo: IV, bu durumu ortaya koymaktadır.

Vaglan bu sonuç hakkında DPT Araştırmasında şu gözlemler yer almaktadır: «İç ticaret hadlerinin tarım lehine gelişmesi, hem tarım sektöründe artık yaratılabilen bir ortamın varlığını, hem de bu artığın tarım dışı aktarılmadığına bir gösterge kabul edilebileceğinden, çalşmanın konusundan çok önemli olmaktadır. Daha açık bir deyişle, tarımsal ürünler fiyat endeksinin sınai ürünler fiyat endeksinde daha fazla artması, tarım sektörü real gelirinin tarım dışı sektörler real gelirinden daha çok artışı ve sanayi lehine bir fiyat politikası izlenmediğini göstermektedir.... İç

ticaret hadlerinde, tarım lehine, düzenli bir artış (yıllık yüzde 2,5) vardır denilebilir».

6. TARIM LEHINE GELİŞEN İCİCİ HADLERİ REEL TARIM GE LİRİNİ VEYA REEL SATIN ALMA GU CUNU ARTIRMISTIR :

Araştırma bu konuda şu bilgiyi vermektedir: „Reel tarım geliri yıllık yüzde 6,5, ısgücü başına getir ise yüzde 5,4'lük bir artış hızı göstermektedir. Halbuki aynı dönemde (1950-63) tarım dışı gelir (1963 faktör fiyatlarıyla safi hâsiha) yüzde 126 veya yıllık 6,5'lük, ısgücü başına tarım dışı gelir ise yüzde 1,6'lık bir artış göstermektedir. Her iki sektördeki ısgücü başına gelir artış hızları karşılaşıldığında tarımda çalışanların avantajlı durumu görülmektedir. Bu karşılaşmayı, tarım dışı sektörler ücret endeksi ile yapmak daha anlamlı olurdu. Ücret endeksinin olmaması, bizi dolayı yollara başvurmaya zorlamış ve vergi istatistiklerinden yearalaranarak bazı sonuçlar çıkarılmaya çalışılmıştır. Güvenilir bulumlu yan bu sonuçlara göre, yıllık reel ücret artışları yüzde 3,5-4'e kadar çıkmaktadır.

Yukarıdaki rakamlardan bir sonuc çıkarılmak istenilirse, tarım ve tarım dışı sektörler arasında tarım lehine bir reel gelir farklaşması olduğu söylenebilir.... Reel gelirin, daha hızlı arttığı tarım sektöründen tarım dışı sektörlerle, belirli bir işgücü aksı olmaması deşeldir.

TABLO : I

Yıllar	Gayırsâfi üretim	Ekilen arazi	İsgücü	Ekilen arazi verimi	İsgücü verimi
1950	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
1955	130.1	144.4	105.2	90.3	123.7
1960	166.0	155.1	110.7	107.0	150.0
1963	173.5	154.8	114.0	112.1	152.2

TABLO: II HEKTAR BASINA İSGÜÇÜ ORANI ABL

Yıllar	Ekilen alan	İşlenen alan	İşgücü	Hektar başına işgücü
	(1000 hektar)	(1000 hektar)	(1000 kişi)	ekilen alan işlenen alan
1950	9.868	14.542	8.969	0.91
1955	14.205	20.998	9.431	0.66
1960	15.305	23.264	9.925	0.65
1963	15.276	23.913	10.226	0.67
				0.43

TABLE III.—TIME AND THE ACCORDING PAGINA STABILIS CULTIVATED.

Yıllar	Cari fiyat- larla tarım gelirleri	1953 fiyat- ları ile ta- rim gelir- leri (★)	Tarimsal İşgücü	İşgücü ba- şına katma değer	Reel ge- lir (★★)	İşgücü ba- şına reel gelir
	1950	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
1955	170,8	123,4	105,1	117,4	144,5	137,5
1960	402,9	152,1	110,7	137,4	193,2	174,5
1962	195,9	162,5	114,9	142,5	226,2	198,4

LER, ÖZELLİKLE BÜYÜK ARAZİ SAHİPLERİ ELİNDE TOPLANDIGINA GÖSTERGE SAYILABILİR :

Yukarıdaki sonuçlar, «Türkiye'nin türmüne ait ortalamaları ve gerek bölgeler, gerekse ferdi üreticiler bakımından büyükçe farklılıklar görülebilir. Ancak, üretim ve verim artışları bir tasarruf kaynağı mahiyetine düşünüldüğünde, bunun dağılımından çok toplamının önemli olacağını açıklayacaktır.

Tarım gelirlerinin dağılımı konusunda bilgi olmamakla beraber, arazi dağılımındaki eşitsizliği, 1952 ve 1963 tarım sayımlarından çıkarılan sonuçlarda görmek mümkündür. 1952-63 döneminde bu dağılımda, Türkiye toplamı olarak, sadece ömensiz bir değişiklik meydana gelmemektedir.... Toplam ailelerin yüzde 70'inin, işlenen arazinin 1952 de sadece yüzde 23'üne, 1963'te ise yüzde 24'üne sahip olduğu bir dağılımın adaletsiz olduğu ortadadır».

Araştırma, DPT'ce yürüttülen başka bir incelemeye dayanarak 1952-63 döneminde arazi dağılımındaki değişikliklerle ilgili olarak su bilgisi vermektedir:

- Ege, Akdeniz, Kuzey Doğu, Orta Doğu, Orta Güney bölgelerinde, 1952'ye nazaran 1963'te nisbeten daha adil bir arazi dağılımı görülmektedir.
- Orta Kuzey, Marmara, Güney Doğu, Karadeniz bölgelerinde ise, işlenen arazinin aileler arasında dağılımı daha adaletsiz bir durum almıştır. «Bu husus özellikle Güney Doğu bölgesi için çok belirgindir. 1952'de ailelerin yüzde 70'i işlenen arazinin yüzde 22-26'sını ellerinde bulundururken, 1963'te yüzde 15-16'ya düşmüştür.

Kısaçca deyinilen bu adaletsiz dağılım, tarımsal artışıın aktarılmasında kolaylık sağlavan bir özellik olarak düşünülmelidir. Gerçekten arazi dağılımındaki bu dengesizlik, üretim ve verim artışlarının belirli ellerde toplanmasına yol açmaktadır, bu da vergilemeye kolaylaştırın bir etken olarak ortaya

SONUÇ :
DPL Araştırması'nu sonuçlara yarmak-

tadır:

a) «Genellikle işgücünün bol, sermayenin kit bir faktör olduğu az gelişmiş ülkelerde tarım sektörü bu her iki üretim faktörüne de kaynak olma yönünden önem kazanmaktadır. Fakat Türkiye'de tarımın, tarım dışı sektörlerle faktör olduğu söylemez». Gerçekten tarımı dışına belli bir işgücü akumunun varlığı, güvenilir göstergelerle, ileri sürülememektedir.

“Tarımın sermaye birimine katkısı ise, üzerinde önemle durulması gereken bir politika sorunu olarak ele alınmak durumundadır. Bu katkının sağlanabilmesi için, tarım sektöründe bir artık varatılması, başka bir devisle tarimsal üretime tarım sektörü tüketimi arasında bir fark olmasının gerek-

tiğine degenilmişti. Bu, artan üretimin tüketimine engel olunmak şeklinde anlaşılıyordır. Kalkınmanın fedakârlık isteyen bir olgum olduğu bilinen bir geçektir. Bu fedakârlığın ádilâne dağılımı amaç alındığında ise, ekonominin büyük bir bölümü olan tarımı dışarıda tutmak anlamlı olmamaktadır. Şu halde tarımda bir artış varatılması veya üretim artışlarının tarım dışı sektörlerre tasarruf kaynağı olarak aktarılması kalkınmanın finansmanı yönünden zorunu olmaktadır. Bu da vergi veya fiyat politikası ile sağlanabilir.

Türkiyede, incelenen dönemde, tarımın sermaye birikimine bir katkısı olmadığı anlaşılmaktadır. İç ticaret hadlerinin gelişme seyri, tarım lehine bir fiyat politikası izlendiğini göstermekte, tarım sektörüne tanınan vergi ayrıcalığı da bilinmektedir. Şu halde üretim artışlarının tarım dışına aktarılması için, hiç bir çaba gösterilmemiştir. Oysa iç ticaret hadleri bölümünde belirtildiği gibi, yıllık ortalama 1 milyar liralık bir tarımsal artının tasarruf fonu olarak tarım

**TABLO : IV İÇ TİCARET HADLERİ
(1963 = 100)**

Yıllar	1.	2.	3.
	Tarimsal Ürünler fiyat endeksi	Köy Geçimme endeksi	İç Ticaret hadalleri (1/2)
1950	31.6	45.7	69.1
1951	31.8	45.9	69.3
1952	34.0	48.5	70.1
1953	35.0	48.9	71.6
1954	33.9	49.8	68.1
1955	42.8	54.0	79.3
1956	48.2	60.2	80.1
1957	63.3	66.0	95.9
1958	70.7	78.1	90.5
1959	76.7	94.0	81.6
1960	81.1	95.3	85.1
1961	85.9	94.9	90.5
1962	94.3	95.7	98.5
1963	100.0	100.0	100.0

bu sözlerde aktarılması mümkün değildir.

Bu aktarma fiyat politikası yoluyla yapılım istendiğinde, tarım sektörü fiyat yapısının bütünlüğü incelenmesi, sübvensiyonlar yüzünden meydana gelen fiyat artışlarının özellikle ele alınması gerekmektedir. Ancak, Türkiyede etkili bir fiyat politikasının uygulanması, *ceteris paribus*, çok zor görülmektedir. Bunun en önemli nedeni, fiyatların düşürülmesi halinde üreticilerin arzı kısarak tepki göstirmeleri ihtimalidir. Arzin kısılmamasını önlüyor olmak tedbirlerin de birlikte alınması ise, mevcut ekonomik dünde mümkün deildir.

Türkiyede fiyat politikası pek uygulanabilir görülmeyeceğine göre, tek araç vergi

politikası olmaktadır. Gelir vergisinin, tarım kazançlarını da kapsamına alması konusunda, zaman zaman ilgili çevrelerde tartışmalar yapılmış olmakla beraber, bu tartışmalar daha çok devlet gelirleri ve vergi adaleti ilkeleri çerçevesinde tutulmuş ve tarımın ekonomik kalkınmadaki temel rolü üzerinde fazla durulmamıştır. Tarımsal artık, kalkınma sürecinde önemli bir finansman kaynağı olarak alındığında, tarım sektörüne tanınan vergi ayrıcalığından vazgeçmek bir zorunluluğu olmaktadır. Bu artık, köy idaresi gelirleri veya doğrudan doğrular devlet gelirleri arasında yer alan bir çeşit tarımsal vergi ile (gelir ve arazi vergileri, aynı vergiler) tarım dışına aktarılmalıdır. Uygulanacak verginin türü, konusu, matrahı gibi vergi teknigi ile ilgili sorular, bu çalışmanın sınırları dışında kaldığı için üzerinde durulmuyacaktır. Ancak yukarıda sözü edilen devlet ve köy idaresi gelirleri ayırmayı açıklamakta fayda görülmektedir.

Tarım sektörü, köy idaresi gelirleri arasında yer alan bir vergiye tabi tutulup bu verginin gelirleri, tamamen veya kısmen, genel köy ihtiyaçlarının sahlanması volunda kullanılabiliyor. Röylece köy ihtiyaçlarının

kullanılabilir. Boya ve köy ihtiyaçlarının (yol, su, okul v.s.) genel bütçedeki yükü, tahsis bir mahalli idare (köy idaresi) vergisi ile köylere aktarılır olur. Genel bütçe ze-lerinden evelce köy ihtiyaçları için kul-
lanılan miktar da, tarım dışı sektörler yati-rımlarına ayrılabilir. Görüldüğü gibi, tarım
sektörü vergilerinin genel bütçe gelirleri ara-sında yer alıp bu sektör ihtiyaçlarının da
genel bütçeden karşılanması ile, tahsis
bir tarım vergisinin uyeulanmasının finans-
man kaynağı kullanma yönünden etkileri,
prensip olarak, avni olmaktadır. Bununla
birlikte en verimli ve en uyeulanabilir vere-
türünün teşiti ayrı bir çalışma konusu ola-
cak öneğedir.

Anayasaya ilkelerini, denetlemeyi ve mahkeme kararlarını tanıtmayan bir iktidar

Prof. Dr. Muammer Aksoy

AP iktidarı bir süredenberi Danıştaya kararlarını uygulamama konusunda gösterdiği inat, şu veya bu Bakanın şahsi zihniyetine dayanan tesadüfü bir tutum değildir. «1961 Anayasasının getirdiği rejimi fiilen ortadan kaldırma ve 27 Mayıs'tan önceki yönetim tarzını yeniden kurma» amacıyla güden bu «restorasyon devri çabaları» üzerinde durmak, günümüzün en önemli sorununu teşkil etmektedir.

ANAYASANIN BUTUN İLKELERİ BALTALANMIŞTIR

(Restorasyon Devri):

27 Mayıs devrimi, bu memleketi bir yandan Hukuk Devleti ve insan hakları temeline dayanan, ote yandan da sosyal adalete yönümüz hakiki demokrasiye gerçekleştirmek için yapsıldı. 1961 Anayasasının 2. maddesinde, bu ilkeler açıkça dile getirilmiştir. 27 Mayıs devrimini yapanlar, Anayasamızın sözüne, ruhuna ve onun garantilerine güvenerek, serbest seçimlerin kazanan parteye veya partilere iktidarı teslim etme yolundaki sözlerini tuttular. Ve tarihte belki ilk defa, ihtiialle iş başına gelen insanlar, kendilerinin yapmış olduğu seçimden sonra, iktidarı siyaset adamlarına terketti. Bu terkedisin sebebi, oylanın, «seçimle iktidara gelecek insanların, kendilerinden daha vatansever, kendilerinden daha fedakâr, kendilerinden daha çalişkan ve hatta daha bilgili olduğuna inanmış olmaları»ydı. Sadece bir tek noktada inançlı ki, hangisi olacağının bilinmeye gelecekteki iktidar partisine ve onun kim olacağının bilinmeye yöneticilerine iktidarı teslim edilmesi gibi tehlikeli bir adımı ihtilâlcilerin göze almalarını sağlamıştır. O da «millî, lâik, demokratik, insan haklarına ve Atatürk devrimlerine dayanan sosyal bir Hukuk Devleti» temeline dayanacak her iktidarin. Millet ve Devlet için hayırlı sonuçlara ulaşacağı görüşüdür.

Gereken, «millî devlet» e-sasi kabul edildiğine göre, yabancılar veya uluslararası yahut ümmetçi hedefler değil, sadece Türk Milletinin yanları öne plâna alındıktan, her renkten yabancılarla usaklı yapacak kimselerin Devlet idaresinde rol oynaması önemlisidir.

«Lâik Devlet» esası Anayasada verildiğinden, aklı ilim ve memleket ihtiyaçları temelinde dayanan bir hukuk ve devlet düzenini baltalayacak teorik devlet anlayışına ve irticai hareketlere karşı zereklî sei sağlanmıştır. Anayasamız 19. 57 ve 153. maddelerindeki garantiyle de, bu konudaki endişeleri gidermeye yetmektedir.

«İnsan hakları temeline dayanın bir devlet görülsün» kişiyi sadecde bir araç olarak kabul eden ve insan hâvâsîvetini tanıtmayan diktörlüklerle kavmanın varatacığı maddî ve manevî sakınçaları önlemektedir.

«Atatürk ilkelerine yapılan yollama (fatîf)» savesinde, 1923 den bu yana gerçekleştirilen ve «Türk Milletinin modern bir devlet varstellmesinin ilk şartını teşkil eden devrimler» garanti altına alındıktan, geri-

ye döname teblikesi de giderilmiştir.

«Hukuk Devleti ilkesi», demokrasimiz, yüzde 51 in tâhakkümüne göz yuman sahte bir demokrasi haline gelmesini önleyecektir en önemli barajı teşkil etmekte idi. İdarenin tarafsızlığı, hiçbir Anayasada bulunan hükümlerle garanti altına alınmak istenmişti. Anayasamız, yalnız yürütmeyen ve idarenin hukuka aykırı davranışlarını Danıştay'ın mutlak denetlemesine tâbi tutmakla kalmamış, herşeye kadir olduğunu vahmeden bir Parlamento-nun, hukuk esaslarını ve özellikle Anayasayı hiçe saymasını önlemek için, Anaya Mahkemesinin bekçiğini de sağlanmıştır.

Nihayet «Sosyal Devlet ilkesi», demokrasının bir lüks haline gelmesi tehlikesini ortadan kaldırarak klasik demokrasının sağladığı faydalardan 30 milyon refah ile birlikte elele yüremini açtıktan sonra, «halkın sömürülmesinin karşısındaki oyan bir Devlet anlayışı»nın da, tatbikatta hâkim kılınacağı kabul edilmiştir.

ANAYASALAR YEIMEZ

Gereken sudur ki, anayesalar, iktidarı sınırlama ve hele onları belli hedeflere yoneitme bakımından, onemi rol oynasalar da, bu konuda bedefi ulaşmaya asla yetemezler. Çünkü Anaya, nihayet bir vesivadan ibarettir: kendi kendisini uygulayamaz. Noterce düzenlenmiş bir atacak senedi de, aitâcagı isbat bakımından pek kuvvetlidir amma, alacağı tahsil etmek için asla kâfi gelemez. İşte bunun gibi, Anaya ile anayasa gerçeği de, birbirinden farklı kavramlardır. En iyi oyut ve teknikle yapılmış ve uygulanması için birçok teminat müessesesi sine kavuşturulmuş olan anayesalar bile, tarihten ters çıkarma hassasına sahip olmamış cüretkar iktidârlar tarafından hâli üstünde bırakılabilirler. Öyle iktidârlar iş başına gelebilir ki, bunlar, pratik hayatı o anayasanın hem sözünün ve hem de rohunun tam aksını teşkil eden bir vol tutabılırler. Evet, Anaya sansın garanti müesseseleri ve hükümleri, Anayasaya aykırı bir tatbikatı ancak kısmen önleyebilmektedirler. Hiçbir Anaya, «bütün boşluklardan, aralık kapıldan faydalanan, hatta buntarı zorlanyak suretiyle hukuk esaslarını zedelemeye» Anaya düzenini tanıtmamayı, hatta fiilen «tatbikatta başka bir Anaya sistemi yaratmayı» amaç edinen bir iktidarı, bu istikametteki davranışlarından tamamen alıkoyamaz. Hele bu iktidâr, yürürlükte olan Anaya düzenini ortadan kaldırmayı hedef edinen, yani sessiz bir karşılık devrim (mukabil ihtiâl) ile eski düzeni yeniden yaratmak isteven bir iktidâr olursa.

Karşı ihtiâli gerçekleştirmek için adım adım eski düzeni sahneye koyma çabası içinde olan bir iktidâr, en kesin zarantilerin dışındaki bütün hukum ve müesseseleri etkisiz bırakmanın yolunu bulacaktır. Bu sebeple belirtmek isteriz ki, Anaya düzenevi fiilen uygulanmasını, sadecde Anaya değil, o Anaya yi savunan kuvvetler, çeşitli sos-

yal ve siyasi zümreler -kuvvet mihrakları- sağlayabilirler.

1961 ANAYASA DUZENI BALTALANMIŞTIR

27 Mayıs devrimi ve 1961 Anaya düzenevi de, AP iktidârin tasallutlarından kurtulamamış, çeşitli ciddî gedikler almıştır. Anaya Mahkemesi, Anayasaya aykırı kanunların yürürlükte kalması ihtiyâlini yok etmiş ve Yüksek Hâkimler Kurulu Mahkemelerin bağımsızlığını koruyabilmış ise de, yürütmeye organının Anayasaya aykırı tutumunu ve Parlamento'daki AP grubu çoğunluğunun Anayasaya aykırı kararlarını, Anayasasının teminat müesseseleri sayesinde önleme imkânı bulamamıştır. AP grubu, Meclis mürâkabesini, oy çoğunluğu sayesinde vok etmiştir.

Böylece, bir taraftan Parlamento'daki AP çoğunluğu, diğer yandan yürütmeye hâkim olan AP yöneticileri, üç ay içinde Anaya düzenimizi fiilen felce uğrattılar: kâğıt üstündeki Anayasamızın yanında bambaşka nerede de onun ziddi olan bir Anaya gerçeği yaratmışlardır. İktidâr Partisi ileri gelenleri, Anayasamızın ilân ettiği ilkelerden hiçbirini benimsenmemiş, hatta hepsine açıkça sırt çevirmiştir. «Millî Devlet», «Lâik Devlet», «Demokratik Devlet», «İnsan Hakları temeline dayanan Devlet», «Atatürk devrimlerini benimseneyen Devlet», «Sosyal Devlet» ve «Hukuk Devleti» esaslarını kabul eden bir Cumhuriyet olduğunu, iktidâr partisi yöneticileri yine de iddia edegelmektedirler. Çünkü aksini kabul etmek, iktidâr, hem «Anayasayı ihlal etdi» ikrar etme»nîn ve hem de «milletin husumetini davet etme»nîn bütün sakıncaları ile karşı karşıya bırakacaktır. O kadar medeni cesarete sahip olmayan bu kişiler, daima yaptıklarının aksını ilân etme taktiği ne sadık katarak -yani milleti adlatma yoluna saparak- Anayasamızın öngördüğü Devlet tipini adım adım tam aksını yaratmanın yolunu tutmuşlardır. Bu gerçekler, bütün ayrıntıları ve detayları ile «Restorasyon Devri» başlıklı incelememizde ortaya koyacağımız.

Şimdilik şu kadarını belirtmekle yetinlim ki, «Hukuk Devleti» ilkesi, son zamanlarda parçaparça edilmistir. Hukuk Devletinin temellerinden birini teşkil eden idarenin hukukiği prensibi ve onun teminatı olan «tarafsız idare» ve «Danıştay kararlarının üstünlüğü» esasları -sadece bir iki arzı hâdisi ile veya ne yaptığı bilmez bir iki Bakanın Hükümeti bağlamaz hareketi ile değil, Hükümetin sözçüleri ve başta idarefârindan açık sözle- ve sistemli hareketlerle, en kesin surette red ve inkâr edilmiş; Böylesi su garip gelişme karşısında kalmış bulunuyoruz. Kuvvetle işbaşına gelen askerler, «Hukuk Devleti» amacını gerçekleştirmek için, demokratik Anaya düzenini içinde seçimi kazanan sivilere iktidarı devretmişlerdir. İktidara kuvvetle değil, Anaya düzeninin ve hukuk prensiplerinin bağısetni imkânlar savesinde gelen siviller ise, bu hukuk düzenini yok et-

me çarelerine başvurmakta, ya-ni kendi bindikleri dan kesmek tedirler.

TARAFSIZ İDARENİN YOK EDİLİSİ

Meseleye yukarıda belirtmeyen çalıştığımız açıdan bakılınca, «İktidârin, Danıştay kararlarını tanımaması»nın, başlı başına anlamla olan bir hareket teşkil etmediği kolayca teslim edilir. A. P. (ikinci DP), eski devri oy sayesinde ihyâ edinceye kadar, Anaya düzenevimizi, mümkün olduğu nisbette -yani her türlü zorlamalarla ulaşabilecek son hadde varincaya kadar- didikle mek suretiyle fiilen iptal etmeyenmişdir. Asıl amacı, önumz deki seçimlerde 2/3 çoğunluğu elde ederek, 1961 Anayasasını ortadan kaldırarak ve bunun yerine «gerici ve sömürücü bir Anaya düzenevi»ni resmen koymaktadır. İnsan haklarının iktidâr parti tarafından kolayca kuşa benzetilmesini mümkün kıtan, Hukuk Devleti garamilerini yok eden, sosyal adaleti, sosyal güvenliği, sosyal hakları ve hele Sosyal Devlet kavramını ortadan kaldırın, «sömürücü ve gerici bir iktisadi hayat»a yol açabilecek bir Anaya, AP yöneticilerinin ve onu destekleyen gerici ve sömürücü zümrelerin her gün gördükleri rüyayı teşkil etmektedir. İşte o günler gelinceye kadar, Anayasamız, «bit iktidâr tarafından en kolay surette didiklenmeye elverişli olan nokta»dan tahrif edilmeye başlamıştır.

Anayasamız, «tarafsız bir idare mekanizması»nı, Devlet ve Hukuk düzenevimizin temellerinden biri olarak benimsenmiştir. Zira 1952-1960 tarihâkati göstermiştir ki, partizan bir idare cihazı yaratma sayesinde, Anaya ve kanunlar kâğıt üstünde bırakılabilmektedir (★). Böyle olunca, devlet makinesi halkın devlet için değil, bir avuç insan ve bir partinin başındakiler için işler hale gelmektedir. Ve yine bu kaydede, başkâiler, tâmamen keyfi hareket edebilmeye imkânına sahip olduklarıdan, memleketcin tüm halindeki yarınları görebilecek imkâna ve bilgiye sahip olmayan geniş halkın kitlelerini aldatacak bir takım oyuları, kolayca sahneye köyabilmektedirler. Halk her gün, ön plânda idare cihazı ile testimâdir. Bu sebeple de, idareyi elinde bulunduran kanun ve hukuk tanımaz bir iktidâr partisi, önumzdeki seçimlerde, -her türlü hukuk aykırı davranışlarla-, hak etmediği bir seçimi (hem de 2/3 çoğunlukla) kazanma hayali içindedir. İşte bu ihtimal ve hayal, AP idarecilerini -aklı başında siyaset ve devlet adamlarının asla cüret edemeyeceği- devlet için en zararlı ve tehlîkeli admıllara bille itmektedir.

AP yöneticileri, 10 Ekim seçimlerinin hemen ardından, «kamu yararı ve kamu hizmeti bakımından görevden uzaklaştırılmış» gibi sebeplerle devretmişlerdir. İktidara kuvvetle devlet adamları, yani sessiz bir karşılık devrim (mukabil ihtiâl) ile eski düzeni yeniden yaratmak isteven bir iktidâr olursa.

Müdürleri ve idarecileri halâ panuğu gibi atmağa başladı. Anayasamızın kabul ettiği sistem, hiç şüphesiz ki, buna müsaade edemez (1). Danıştay, objektif gereçelere dayanıyan bu gibi idarî kararları bozmak görevlidir. Anayasamız 114. maddesi, Hükümeti ve Bakanları, idarî tasarrufları bakımından, Danıştay'ın tam ve mutlak denetlemesine tâbi tutmuştur. Yüksek Danıştayımızda, Anayasamız kendisine yüklediği görevi hakkıyle yerine getirerek, «keyfi surette görevden uzaklaştırılan şahıslar hakkında ki görevden uzaklaştırma ve onların yerine yapılan atama ta sarrufları»nı iptal etmektedir. Bazı olaylarda ise, idarenin verdiği sakat kararın derhal uygulanmasının yaratacağı bir daha giderilemez sakıncaları da hesaba katarak, dava sonuna kadar beklemeden, idarî tasarrufu «yürütmeyen durdurulması» karar ile durdurmaktadır. Danıştay Kanununun 94. madde-sinde de öngördüğü fizere, bu gibi kararların, «Mahkeme kararları» olarak derhal infaz edilmesi gerekeceği şüphesidir. Bu noktada tartışıma bile, Anaya yi ciddiye almamak demektir. Zira Anayasamızın 132. madde si, en kesin bir dille «Yasama ve yürütme organları ile idare, mahkeme kararlarına uymak zorundadır; bu organlar ve idare, mahkeme kararlarına hiçbir suretle değiştiremez ve bunların yerine getirilmesini geciktiremez» demektedir.

Danıştayın en yüksek idarî Mahkeme olduğu Anayasada belirtildiğine göre, onun verdiği bir kararı -yürütmeyen durdurulması kararını- derhal uygulamamam, Anayasaya aykırı hâlette bulunmak anlamına gelmiş hususunda bütün «hukukçular oybırılığı» halindedirler. Örneğin, değerli İdare Hukuku Profesörleri Lütfi Duran ve Raip Sarica, bu gergîde 1963 de yayınladıkları yazılarla berâîliklerini gidişlerini (2), her ikisi de yeni yazdıkları makalelerle aynı görüşleri perçinlemiştir (3). Anaya ve Kamu Hukuku Profesörleri Yavuz Abadan, Bahri Savci, Münci Kapancı, Bülent Nuri Esen ve Turan Güneş, bu noktada aynı mahîyeteki görüşlerini açıkça belirtmişlerdir (4). Değerli Ceza Hukuku Profesörleri Faruk Erem ve genel Ceza Hukuku Profesörümüz Feyyaz Gölcüklu de, hem bu kararların derhal infaz edilmesinin zorunu oluşturan konusunda makaleler yayınlamışlardır (5). Yüksek Yargıçlarımda, aynı görüşü yazılarıyla kesişin surette dile getirmiştir (6).

Esasen Yüksek İdare Mahkeme memzinin bu husustaki tavzî ka-rarı, hukuki bilgiden tamamen yoksun kimseleri dahi ikna edecek kadar açıktr; ve hiçbir tereffiye yer bırakmayacak niteliktedir. Danıştay Daireleri Kurulunun 15.2.1966 günü kararının önemli noktalarını aynen naklediyoruz:

«İdare Hukuku ilkelerine göre, iptal kararları, iptali istenen idarî tasarrufu ve ona bağlı işlemleri itibârâ ortadan kaldırarak o tasarrufun ittihazından önceki hukuki durumu ortaya koyar. Bir iptal davasında verilmiş bulunan yürütmenin durdurulması karar da aynı niteliktedir. Yani, henüz ortada bir iptal kararı bulunmadığı halde iptali istenen idarî tasarrufu ve onun sonucu olan işlemleri durdurur ve bu tasarruf ve işlemlerin ittihaz ve içerasından önceki hukuki durumun yürütmenin sağlar. Yürütmeyen durdurulması kararlarının bu niteliği dolayısiyle artik, tasarruf uygulanmıştır. Durdurma yapılamaz defâ, hukuka dayanan itibârâ değer

bir def'i olamaz. Bir idarı tararufun iptali ve yürütmenin durdurulması talebi, daima idarı tasarrufun ittihaz ve tebliğinden sonra yapılacağı ve idarı yargı yerinde daha da geç bir tarihte karar verileceği cihetle, böyle bir def'in kabullü, yürütmenin durdurulması kararlarını daima kâğıt üstünde bırakmak sonucunu elde etmeye yarar ki bu da bir yargı kararının idarece uygulanmaması durumunu yaratır ve böyle bir tutum Anaya hükümlerine aykırı düşer. Danıştayımızın kurulusundan beri verdiği sayısız yürütmenin durdurulması kararları ile de teyit edilen ve yukarıda açıklanan hukuki esaslar açıklama konusu yapılmak istenen duruma kararının niteliğini de ortaya koymaktadır.

Bu kararı anlamak için hukukçu olmağa lüzum yoktur; iyi niyet sahibi olmak kâfidir.

HUKUKA SIRT ÇEVİRMİŞ BAKANLAR

Bu kararı tanımamak için, Anaya düzenezimizi inkâr etme anlamına gelmemektedir. İktidârin sözcüleri ve başı ise, kâh dolambaçlı yoldan, kâh açıkça, Danıştay kararlarını uygulamayı căklarını bildirmiştir.

Hükümet sözcüsü Devlet Bakan, hukuki degerden yoksun izahlarla, Danıştay kararlarını «kesin kararlar» ve «kesin olmayan kararlar» (iceranın durdurulması kararları) olarak ikiye bölmek ve sonuncularının infaz edilme kudretine sahip bulunmadığını -yani mahkeme kararları niteliğinde olmadığını- ortaya atma gibi, demagogik icatlara dayanmak istemiştir. AP Başkanı ise, tam bir pervasızlıkla, işi kesip atmasını bilmisti. Evet, bu kişi iptal kararlarını bile uygulamayıcağını, ilgiliinin ancak tazminat isteyebileceğini, açıkça bildirerek, Anayasının 132 ve 114. maddelerinin kendisince «emâlgâ» (!) olduğunu ifade etmek keramet ve cür' etini göstermiştir (7).

Nihayet Adalet Bakanı, önce çok daha ileri giden bir çıkışla Danıştay kararlarını uygulayıp uygulamamakta serbest olduğunu bildirdikten sonra; bu kararların uygulanmasının, ancak maddi ve hukuki imkânlar mevcut olduğu fakdirde söz konusu olabileceğin volunda bir tevilli tercih etti. Danıştay kararlarını, «maddî ve hukuki imkân mevcut olduğu takdirde uyeulavâhiliriz» diven Adalet Bakanı, Yüksek Danıştayın tavizî kararında mükemmeli surette cevapnadırılan hukuki degerden voksun bir görüşü benimsenmekte istar ettiğini ortaya koymustur.

Oysa yürütmenin durdurulması kararı ile birlikte, aynı karar namede yer alan o yere yapılmış atamaların da yürütülmesi durdurulmuş olacağında, Bakanın «maddî ve hukuki imkânsızlık» sözünün konusunu ve anlamı kalmamaktadır. Amma ne yazık ki, Adalet Bakanı dahî. Başbakan, Devlet ve Ulaştırma Bakanları gibi, «yürütmenin durdurulması kararları, ancak görevden uzaklaştırılan şahsin yerine başka bir şahs atanmaya kadar durdurulabilir» yolundaki, hukuk sistemimizle baâdaşmaz görüşü benimsemeye yoluna saptığında, «hukuki ve maddî imkânsızlık» dan söz etmektedir.

Ulaştırma Bakanı ise, Danıştayca verilmiş bazı yürütmenin durdurulması kararlarını, «o yere başka bir şahs atanmamış olduğu halde bile» uygulamamak gibi bir pervasızlığı gösteremektedir. (Osman Böyükbaşının müdafii iken, DP idaresinin hukuka aykırı davranışlarına karşı ates püsküren bu Bakanın, şimdiki tutumu, insanların iseal ettiği mevkie göre birbirine ne kadar zıt görüşleri savunabileceğinin pek üzücü bir ör-

neğini teşkil etmektedir). Bu Bakanın daha da ileri giderek, Anaya Mahkemesinin, Köylü yû Topraklandırma Kanununun 25 ve 28. maddelerindeki hükümlerin Anayasaya aykırı olup olmadığına incelenmesi münasebetiyle, ilden çikan gayrimenkulin geri verilmesini sağlama veya tazminatın geri verilmesini sağlama veya tazminatın verme yetinme konusunda -yani görev ve uzaklaşdırma veya atama işlemleri sonucunda memur statüsü içersine sokma veya bu statüden çıkışma konusuyla hiç bir ilgiyi olmayan bir alanda Anaya Mahkemesinin gerekçe kısmında savunduğu pazi fikirleri, değiştirerek Meclise ve kamu oyuna sunması da pek üzüldür (8).

İşte zamanımızda Hukuk Fakültesinden diploma almış üç Bakan, hukuk bilgisinden yok sun bir Başbakanın birleşikleri sonuc, «Danıştay kararlarını tanımamak»tır. Aralarındaki fark ise, sadece, bu sonucu açıkça ihan etmekle dolambaçlı şekilde getirmekten ibaretir.

KESİN KARARI AR, KESİN OLMIYAN KARARLAR

Mahkemelerin kesin kararla ile kesin olmayan kararları birbirinden ayırdederek, ikincilerin idarî mercîcîce uygulanmasının zaruri olmadığı volunda keyfi ve sunî bir sonuca ulaşmak, her türlü hukuki dayanaktan yoksundur. Eğer böyle olsaydı, Anayasamızın 132. madde desinde mutlak olarak «mahkeme kararları» deyimi kullanılmaz, «kesin mahkeme kararları...» denildi. Kaldı ki, «mahkemelerin ara kara arını uygulama zorunlu yoksut» denilirse, mahkemelerin görevlerini ve rine getirmelerine de imkân kalmaz. Hukuk Fakültesinden diplomalı veya diplomasız bu kişiler, mahkemelerin ara kararlarını «tavsiye» ve «ışığı» veya ilmi mahiyetle mütlâlalar» mu sanmaktadır! Madem öyle, Danıştay Kanununun 94. maddesi bunları nîcîn «karar» olarak nitelendirmiştir?

Bu sözlerin hukuki ve hatta mantıkî hiçbir dereke sahip olmadığı, AP'nin sözcüleri ve sorumluları da bireyle. Amma «partizan idareyi yaratma» ya öylesine kararlıdır ki, her türlü hukuki engezi tanımamayı ve bütün hukuk prevîslerini reddetmeyi gözle almaktadır. Kaldı ki AP İktidâri Danıştay'ın ke sinleşmiş intâl kararlarını da hiçe saymakta ve bu kararlar vokmusasına hareket etmekte dirler (9).

TAZMINAT VERİNCE MAHKEME KARARI UYGULANMIYABILIRMIS

AP sözcüleri, demagogî örneklerevererek, Danıştay Kanununun 95. ve Anayasasının 114. maddesini, amaca tamamen aykırı anlamlarda yorumlamak suretiyle, garip bir sonucu ulaşmaktadır. Onlara göre 95. maddede «Danıştay ilâmlâti icaplarına göre eylem ve işlem tesis etmeyen idare alevhine, Danıştayda maddî ve manevî tazminat davası açılabilir» denilmesinden, «tazminat vermek şartıyla Danıştay kararlarını uygulamanın zorunlu olmadığı» sonucuna ulaşmaktadır. Böyle bir görüşün tutar tarafı olmadığı ve hukuki mantıkla (hatta genel olarak mantıkla) bağlaçsızlığı mevdâdır. Hele Anayasamızın 132. madde desinin açık hükmü varken, bu gibi demâgoiiler hiçbir şansa sahip olamaz.

Bundan başka, Danıştay Kanununun adı geçen 95. madde desinin 2. fıkrası açıkça söyle demektedir: «İdare, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 132. maddesi gereğince işlem ve eylem tesis etmeye mecbur dur». Görüllüvî ki, «İdarenin tazminat vergîk şartıyla Danıştay kararlarını infaz etmeye

cegi» yolundaki garibinin herhangi bir mesnedi yoktur.

Bundan başka, Danıştay Kanununun 95. maddesinde Danıştay kararlarının gereği gibi ve tamamen uygulanmaması halinde maddî ve manevî tazminat davasının Danıştayda açılabilceğinin öngörülmesi, «bu uygulamayış, hukuki ve cezaî bakımından başka sonuçlar yaratmayıcağı»nı hiçbir suretle ifade edemez. Böyle bir düşüncenin, karşılık kavram yoluyla yanlış bir tarza sonuca ulaşmanın tipik bir örneğini teşkil eder. Eğer kanunun «tazminattan bahsedilmiş olması»ndan, «diğer kanunlara veya hukuki esaslarla göre artık başka bir müeyyidenin söz konusu olamayacağı» sonucuna varılabilir. «Borçlar Kanununun 45 ve 46. maddelerinde adam öldürme veya varalama halleri için tazminattan bahsedilmiştir. o halde tazminat vermek şartıyla adam öldürmek caizdir» yolunda bir sonucu da varılabilir. Bu abes sonucu ne değere sahipse, «95. maddede tazminat müeyyidesinin öngörülmüş olmasından da, tazminat vermek şartıyla Danıştay kararları infaz edilmelidir» demek de, ancak aynı derecede aksilla ve hukukla baâdaşabilir. Evet, İktidâr partisi yöneticilerinin

«tazminat vermek şartıyla Danıştay kararlarını uygulanıtabiliriz» sözlerini vermek şartıyla Danıştay kararlarını infaz edilmelidir. Amma «partizan idareyi yaratma» ya öylesine kararlıdır ki, her türlü hukuki engezi tanımamayı ve bütün hukuk prevîslerini reddetmeyi gözle almaktadır. Kaldı ki, 95. maddeden huküme belirtilmek istenen hukuk, özellikle bir tarafından manevî tazminatın dahi istenebileceği, diğer tarafından da bu gibi davranışların Danıştayda açılabilceğidir.

YANLIŞ BENZETİMLER

Gerek kamu görevlilerin yerlerinden atılması ile ilgili idarî kararların mahiyeti, gerek Danıştayın verdiği yürütmenin durdurulması kararlarının sonuçları konusunda tanınmış hukukçuların birbiriley birleşen görüşlerine karşılık akademik ünvanla sahip tek aykırı şâhsın varmış olduğu hissi sonucun hiçbir aörperî yoksut. Onun Fransız Hukuku bakımından ileri sürüdü iddialar dahi, sayın Prof. Lütfî Duran'ın belirttiği gibi hatalıdır. Ancak kanaatinizce meselenin can alan noktası, bizim hukukumuzun özellikle Ne Pransadaki çözümün söyle veya böyle olması ki aslında durum bu profesörlerin iddia ettiği gibi de değildir ne de bizim hukukumuzla hiçbir ıgl ve benzerliği olmayan Amerikan ve Sovyet hukukundaki çözümler, Türk Hukukunun (hele Anayasasının kesin hükümlerinin) değer ve anlamını hiçbir surette değiştiremez. Yeni Anayasamızın yaratıldığı sistem ile -bu Profesörün misal verdiği Amerikan ve Sovyet hukukundan vazgeçti. Fransız Hukuku arasında bile büyük fark mevcuttur. Fransız Anayasasında, ne bizim Anayasamızın 114. üncü ve ne de 132. ncı maddesindeki hükmeye benzer kurallar yer almaktadır. Başka bir memleket hukukundan, sadece bir müssesse veya çözümü efe alarak, bunun benzetme yoluyla bizde de uygulamayı iddia edebilmeye imkân yoksut. Sistemleri tüm olarak ele almak gereklidir. Bizim Anayasamız, memleketcimizde 1953-1960 yıllarında yaşanan acı tecrübe kâğıt varatılmış bir tepki Anayasasıdır; ve bu Anaya yürürlükte kaldığı sürece onun açık hükümleri uygulanacaktır. Bunların bir çoğu, herhangi bir memleketin Anaya sâsında yer almamaktadır. Fransız Anayasası, Anaya Mahkemesini tanıtmamıştır. Şu halde Fransız Hukukundan ilham alarak «hiçbir Mahkeme

an, Anayasaya aykırılık sebebiyle kanunları iptal etmesine imkân yoktur» da diyeblecek miyiz? Amerikan Kamu Hukukunda ise, «ganîmet sistemi» uygulanmakta, yanı seçim kazanan parti, bütün makamlara kendi adamlarını getirebilmektedir. Bunun sakincalarını karşılayacak diğer müsseseler, -kis men- yine o sisteme mevcuttur. Ganimet sisteminin, bizim Hukukumuzla uzaktan yakından ilgisi olmuyacağını da, her hukukunun hatta aydının bilmesi gereklidir.

Kısaçık, Türk Anaya sisteminde ve Türk Hukukunda, idareyi bütün tasarruflarında de netleme yetkisine sahip Danıştayın verdiği bütün kararların derhal uygulanacağı ve buna karşı koyan Bakanların, gerek Ceza Hukuku, gerek Hasusi Hukuk, gerekse Anaya Hukuk bakımından sorumlu dumâma düşecekleri şüphesizdir. Bu sorumlulukların nelerden ibaret olduğunu ise, başka bir yazımızda inceleme konusu yapacağınız.

(1) Bakınız: Akşam 17.3.1966 Muammer Aksoy «İdare ciha-zına vurulan darbeler»

(2) Bakınız: Cumhuriyet 8. 1.1963 Ragip Sarıca «Danıştay ve Üniversite» Cumhuriyet 21.

4.1963 LÜTFİ DURAN, «Danıştay ve Yürütme».

(3) Cumhuriyet Lütfi Duran Millîet 11.3.1966 «Partizan İdare».

Akşam 2.3.1966 Ragip Sarıca «Danıştay Kararlarının yerine getirilmesi». 10.3.1966 «Tenevi İcra».

(4) Bakınız: Akşam 1966, Cumhuriyet 1966

(5) Bakınız: Ulus 11.2.1966 Faruk Erem «Danıştay Kararları ve Ceza Kanunu», Millîet 20.2.1966 Feyyaz Gölcük, «Mahkeme kararları yerine getirilmesi».

(6) Meselâ bakınız Millîet 28.2.1966 Danıştay 2. nci Direktör Ahmet Erdoðan «Danıştay kararları», Cumhuriyet 6.2.1966 Yargıtay eski 2. nci Başkanlarından Bahâ Arikant, -fatâ davası ve içramın tehîrisi».

(7) Bakınız Cumhuriyet (8) Seyfi Öztürk'ün sözleri hakkında bakınız: Son Havâdis 1966 sahîfe 1. karşılaşmamız: Anaya Mahkemesinin 13.3. 1966 günü ve 1964/19 sayılı karar (Anaya Mahkemesi karar Dergisi Sayı 2 sahîfe 71-77) (*) Tarafsız idare ilkesini sağlamaya bakışından Cumhurbaşkanına düşen görev ve bunun yerine getirilmeyi gelecek yazılmışsa birinin konusunu teşkil edecektir.

BASIN İLAN KURUMU

YURT İÇİ VE YURT DİSİ REKLÂMLARINIZ İÇİN
HİZMETİNİZDEDİR.

Genel MÜDÜRLÜK
Cagaloglu, Türkocagi Caddesi No. 1
İstanbul

Tel: 27 66 00 - 27 66 01
Teograf adresi: BASINKURUMU

BASIN — 8973

Nâzim Hikmet

DÖRT HAPİSHANEDEN

Baskıya hazırlayan: Mehmet Fuat

Nâzim Hikmet'in ikinci Dünya Savaşı sırasında dört ayrı hapishanede yazdığı birbirinden güzel şiirler. Bu kitabı şâhr kenâdi düzenlemiştir. Yânisâz ve çok temiz bir baskıyla. 6 lira.
DE YAYINEVİ, VİLÂYET HAN, KAT 2, CAGALOGLU
(YON: 076)

ÇETİNALTAŞ'IN

Son eseri
IKİ KİTAP BİRARADA

TAHTIREVALLİ

VE

DİLEKÇE

Fiyat: 5 lira
DÖNEM YAYINEVİ: P.K. 23 — İstanbul
(YON: 077)

SAYFA 11

Bir Afrikali Sosyalist açıklıyor:

Burjuva Sosyalizm!

Bugüne dekin özgürlüğünü kazanan her Afrika devleti, su veya bu biçimde, gerek resmen gerekse dolaylı olarak ancak sosyalizm yoluyla kalkınabileceklerini ve bu yüzden toplumu bir düzene yoledeklere belirtmiştir. Bunun nedeni, şüphesi ki sosyalist sistemi yüzylar süren sömürge baskularını yok etme ve insanların dürüstçe, mutluça yaşadıkları bir toplum yaratmadaki üstünlüğünün anlaşılması olmalıdır.

Yeni Afrika ülkelereindeki bu ülkü birliği bizi bu bakıma daha dikkatli olma zorlamaktır. Çünkü gözlerimizi iyice açtığımız zaman «sosyalizm» kavramının türlü değişik biçimlerde yorumlandığını, bu değişik kapsamlar yüzünden sosyalist doktrinin yer yer sozuşlaşmakta olduğunu göreceğiz. Uzun yılların sömürgeci basımı ve zorbalığının sonucu, Afrika ülkelereinde toplumu akımlar gelişmemiş, sosyalist teori ve bunun uygulanması, dağınık, geri kalmış işçi sınıflarına mal olamamıştır. Bu karsılık sömürgeci ülkelerde ilmeli sosyal - demokratik akımlar emeklemekte olan Afrika işi haretlerini derinden etkileyip, yozlaşmış, bilim ve gerçeklerden koruyan bir sosyalizm kavramının yerleşmesine yaramıştır.

Bir Afrikali sosyalist olarak, Kenya hükümetinin sosyalizm yoluyla kalkınmaya karar vermesini elbette mutlu bir olaydır. Gelgelim Kenya hükümetinin hazırlamış olduğu «AFRIKA SOSYALİZMI VE BUNUN KENYA'YA UYGULANMASI» adlı rapor, batı kapitalizmini yanlış değerlendirdiğinden ve Britanya tipi İşçi Partisi sosyalizmine olan yakınılığı yüzünden gerçek Afrika sosyalizmle bağıdaşamayacak niteliktir.

AFRIKA'DA BATI SOSYALİZMI

Ünlü Kenyalı milliyeti Bay Tom Mboya ve arkadaşlarının bu rapor üzerindeki etkileri açıkça görülmektedir. Kendisi «Transition» dergisinin 1963 Mart sayısında çikan bir yazısında sosyalizmi söyle tanımıştır:

«Sosyalizm denildiğinde, ben ve benim gibi batının düşünüklünde yetişmiş olanlar (Batı Sosyalizm) kavramını kabul ederler.»

Bay Mboya'nın bu açıklaması ilgi çekicidir. Çünkü bildiğimiz gibi, adını Batı sosyalizmi denilen melez sistemin kökleri, sömürgeciligin getirdiği, karşılıksız elde edilen iktisadi zenginlik sonucu rathiyen ve tarihsel görevlerinden sapan bir işi haretetindendir. Bu tür sosyalizm yirminci yüzyılın ikinci yarısına dek milyonların ekmeği ve özgürlüğe oynamıştır. Bu belirsiz, melez sosyalizmi işi sınıfları patronları sömürgecilikte işbirliği etmiştir. Örneklek bugün bile belirmekte: İşte Viet-Nam, Dominik ve Güney Rodezya... Biz Afrikalıların «düşün iklimi» bu sömürme ortamıdır. Bay Mboya bu gerçeki unutuyor ya-hut daha fenası, bilmemelişken geliyor. Açıkçası Bay Mboya, kapitalist tekeliğin emri altına giren ve herhangi bir emperyalist kadar düşünceli bir sosyalizm savunuculuğunu yapmaktadır. Tarihsel sosyalizm ve evrensel barışçılık ilgisini ke-sen Britanya tipi sosyalizmin gerçek sosyalizmle bağıdaşmasına imkân var mıdır? Bay Mboya'nın tanımladığı sosyalizmi şunçayla incelemiyiz.

İVI NİVELLE

IS BITSE...

Kenya hükümetinin inceleme belgesi, başlarda, önemli ve aydınlatıcı bir takım araştırmalar öne sermektedir. Kenya halkının sömürge idaresi altında na-

sil bir söz sahibi olmadığından başka memleket iktisadının

da bir avuç sömürgeci yararına işletilmesinden doğan toplumsal şartlar titizlikle araştırılmaktadır. Bu bölgelerde, Kenya'nın kalkınmasının hiç te kolay olmadığı anlatılmakta ve sosyal adalet ve toplumun iktisadi mutluluğunun gerçekleşmesi için «yoksulluğa, bilgisizlige ve hastalığa karşı elbirliliğe planlı bir savaş» öngörülmektedir.

«Plânsız ve örgüsüz, herkesin gönüllü elbirliği sağlanmadan, ana üretimin kaynaklarının düzenlenmesi, bunların harakete geçirilip en yüksek verim elde edilmesi olanaksızdır.»

Kenyanın yüzylar süren sömürgeciligin etkilerinden ve bunların birliği derin izlerden kurtulması için yukarıdaki şartların gerektiği şüphe götürmez. Ancak raporun bu bölgelerde başlıyan genelleme ve teorilere dokunmadan geçmeyeceğiz. Şimdi incelemesini yapacağımız bölgeler önemlidir. Bunların değerleri ve doğrulukları eleştirilmekçe, Kenya'nın sosyalizm yoluna girmek için atacağımız adım boş gitmeye mahkümür.

Celişmeler, raporun çağdaş kapitalizmle sosyalizmin niteliklerinin araştırılıp, karşılaştırıldığı ve Afrika sosyalizminin tanımlanıp, doktriner sosyalist iktisadın yetersizliğinin tartışıldığı bölgelerde belirmektedir. Bu kısımda toplumu meydana getiren sınıf mücadeleleri, sosyalizmle batı kapitalizmi arasındaki ilişkiler, tümüyle yanlış, toplum bilime karşı bir açıdan değerlendirilmektedir. Daha en bastaki «Toplumların varmak istedikleri temel amaçlar» ünitesinde karşımıza söyle bir yargı çıkmaktır:

«Bütün toplumların ana hedefleri şaşılacak derecede birbirlerine benzemektedir. Bu durumda aşağıdaki genellemeye varılabilir:

- a) Siyasal eşitlik.
- b) Sosyal Adalet.
- c) İnsan değerine saygı ve düşunce özgürlüğü.
- d) Ekonomik sömürme, hasatalık ve yokşulluktan kurtulma.
- e) Fırsat eşitliği ve ulusal gelirim eşit dağılımı.

Toplumlar yukarıdaki ilke-re türlü öncelik ve önem tarihi, işte, bu ülkelere gerçeklestirilmesi yolunda tutulan yön ve bazlarına tannan öncelik bir toplumun siyasal kişiliğini belirter.

Önümüzdeki tarihsel gerçeklerin işi altında, yukarıdaki açıklamaya bakıldığından büyük bir gelişmeye düşündürüyor ortadadır. Sözlük geçen ülkelere feudal, sömürgeci veya kapitalist toplumlar tarafından gerçekleştirilebilmesine rağmen hiç görülmüş müdür? Bu toplumların her biri içlerindeki belirli bir azınlığın siyasal baskularını sürdürmek amacıyla, her türlü eşitlikten uzak, coğulluğun aldatılıp sömürülüdür bir iktisadi ilişkili kurmuştur. Sosyalizmin dışında hangi siyasal ve ekonomik sistem yukarıdaki ülkelere tümü-

ne birden varmak amacını güder?

Gösterdiğimiz çalışma raporun içindeki önezsiz bir yanlış yorumlamadan doğmamıştır. Toplumun temel sınıf ilişkilerinden başka bir takım etkenler tarafından belirlendiğini öne süren raporun bu hükmü, gerçek sosyalizme karşı açılan yayım ateşinin ilk belirtisidir.

Peki, toplumun gelişmesini belirleyen etkenler ne olabilir? Rapor, bu önemli konuya çok az dokunarak işin içinden söylemeye bakiyor: Yerleşirilecek geleneksel Afrika demokrasisi kavramıyla toplum bireyleşenin karşılıklı «sorumluluk, dayanma ve iyi niyetler»ının sömürgen azınlıkların siyasal baskalarını önleyeceği yolunda, her tarafından çokmeye hazır, toplumbilimle hiç ilgisi olmayan bir gerekçe atıyor ortaya. Oyunca Afrikalıların herhangi bir in-

şitsizlikleri gösteren aydınları ortadan kaldırırmakla dertlerin yok olacağına inanırlar, bu akımın öncülerini de Marks'ı durulmasıyla sınıflaşma ve sınıflar arasındaki çatışmanın kaybolacağını ileri sürüyorlardı. Oysa sınıf çatışmalarındaki ziddiyetler, Marks'ın bir kurutusudur. O sadece bunların, zorunlu ve tarihsel aksa yön ve ren bir güç olduğunu ortaya koymustur. Tarihte sınıflaşma ve bunun doğal sonuçları o derecede kesindir ki kapitalist doçrinciler bile bu gerçeğe tam olarak karşı çıkamamışlardır. Bollar ya sınıflaşmanın etkilerini kücümsemişler yada ileri kapitalist ülkelerde —kendilerince— kaynaşmış olan sınıf menfaatlerini örnük göstermişlerdir.

Onlarca, Batının ondokuzuncu yüzylı geçirdiği endüstriyelleşme sonucu beliren sınıf ayrılıklarının bugün hiç bir izi ve önem kalmamıştır. Sonuç olarak ta söyle bir yargıya varıyorlar: Madem ki sınıflaşma diye birsey yoktur, modern kapitalizm toplumların ana hedeflerine, toplum ve devletin yapısında hiç bir değişiklik gerektirmeden varabilir.

Ne yazık ki bu tür yargılar Kenya Hükümetinin hazırlamış olduğu raporda da rastlıyoruz. Örneğin, toplumu meydana getiren sınıflar arasındaki kaçınılmaz ilişkilere tümüyle sırt çeviren «Sınıf sorunları» başlıklı 36 ci paragraf söyle başlamaktır:

Bir Afrikali zenci
Kimleri sömürülmekten kurtarıyor?

sandan farklı nitelikleri yoktur. Afrikalı ne de diğer insanlardan geri, ne de üstündür; bütün insanlık gibi aynı tarihsel aksıla tarihsel kuralların etkisi altındadır. Bu yüzden, atalarımızın kendilerine özgü iktisadi ilişkilerinin yarıttığı siyasal gelenekler, yirminci yüzyılın bu çeyreğinde yetersiz kalmaya mahkümür.

Afrikalıların gösterdiği sınıfsal aksıla, sınıflaşmanın Afrika sosyalizminde yerı yoktur. Afrika sosyalizmi her bireye eşit siyasal haklar tanıyacakından diğer bütün sosyalizmlerden aynı olacaktır.

Bu açıklama, Bay Mboya'nın başlığı tanımamışlığıyla değerlenir. Dirildiğinde, Kenya hükümetinin çizdiği sosyalizmin ne denli bir demokrasi töresi, Afrikalı kapitalist kendi sınıfı yararına ırdaşlarını amansızca sömürmesini önlüyor olur. Örneğin 21inci paragraf:

«Marksçıl doktrinle Ondokuzuncu Yüzyıl liberal kapitalizmi, toplumun ana kaynaklarını en iyi biçimde değerlendirmeye isteyen doğan bir iktisadi formüldür.»

Raporun bu patavatsızlığını şaşmamak elde değil. Liberal kapitalizmin ilk adı geçen sistemin tam tersine isleyen bir dü-

zen olduğunu söylemeye gerekir. O halde rapora birçok kereleyapıldığı gibi her ikisine de eşit değer tanımak, kapitalist teorisyenlerin oyununa düşmekti. Nasıl olur da sömürme özgürlüğünü öngören bir sistem toplumun coğulüğünün iyi yaşammasını sağlayacak bir düzen getirebilir?

ÇAĞDAŞ KAPITALİZM UYDURMACILIĞI

«Ondokuzuncu Yüzyıldaki endüstriyelleşme sonucu Marks'ın önderliğinde bir toplumcu akım belli. Makinalama ve yeni buluşların getirdiği yeni düzene iktisadi ve siyaset sistemler kendilerini ayırmak sorunda kaldılar. Toplumcu akımların sonucu herkesin siyaset ettiğinin sağlanığı demokratik düzener kuruldu. Bireylerin üretim araçları üzerindeki kayıtsız şartları kısıtladı; devlet tüm toplum mutluluğundan sorumlu kaldı; vergiler azaltıldı, herkesin kazancına göre vergi alınmaya başlandı. Kapitalizm, Marks'ın iddia ettiği gibi sosyalizm yanında temelli bir değişimle uğradı. Fakat öyle bir biçimde gelişti ki, Marks sağ olsa kapitalizmi bugünkü biçimle kabul edebilir.»

Once serüvenlerini sonra ordularını gönderip en sonunda da kendileri gelip, Yirminci Yüzyılın ikinci yarısına dekim bizi ilgimizdeki sömürmen bu şirke düzenin kahramanları değil midir?

O kadar gerilere gitmeye ne gerek: Los Angeles, Alabama, Birmingham sokaklarında kanlı akitları, polis köpeklerine paralılan ırkadaşlarının dumurlarına ne demeli? Ya uğrunda ihtişaller yapıp, hükümetleri alaşağı eden, tekeli imparatorluklarını ne demeli? Raporun, Marks'ın Ondokuzuncu Yüzyıl kapitalizmi eleştirilerine dayanın iktisadi teorilerinin artık mil zelik olduğu, bunların günümüzde hiç bir gerçekliklerinin kalmadığı yolundaki iddialarını bu tekel imparatorlukları yanlışlamıştı mı? Marks'ın ölümünden çok sonra ki inanılmayacak derecede güçlü olan tekeli kapitalizm, kendi iktisadi imparatorluklarını kurmaya başlamış, az gelişmiş ülkeleri ahtapot kollarıyla sarmıştır. eKny'a'nın «asında bütün Afrika'nın amansızca sömürülmesi bu gelişime rastlar. Bu gerçeklerin önünde, tutup «modern kapitalizm» öyle bir biçimde değişmiştir ki Marks bile hoşuna giderdi demek ne dereceye kadar bilimsel ve iyi niyetli olur?»

Elbette Batı'daki işçi sınıfları için bugünkü kapitalist düzende, yüzyl önceki düzenden farklıdır. Bunun da nedeni çalışanların iyi örgütlenmiş işçi haretleri sonucu haklarını aslanın ağzından elbirligile koparmalarındaki başarılarıdır. Fakat unutmamalıyız ki, Batılı kapitalistlerin işçilerine verdikleri hak ve imtiyazların diyetini biz Afrikalılar şeddik. Eğer sömürgeciligin yarattığı sermaye birikimi olmasaydı, Batılı işçileri daha cılırlardı.

Afrikalı olarak Batılı kapitalizmin işte bu gelişmelerini iyice izlemeli. Bay Mboya'yı aldatan bu düzenden gerçek kişiliğinin farkında olmamışız. Geçmiş deyeleri, tarihsel aksı ve özel şartları hiç bir yanıtmaya yet vermeden değerlendirdip, rotamızı ona göre çizmemiz gerekiyor. Evet, daha genciz, önlümsüze nice açılmamış olanaklar var; ama beri yandan yeryüzü şimdide kadar görmemiş bir ilerleme hızı içinde alabildiğine sarsılmak tadır. Arzuladığımı mutlu dilden bir an önce varabilmemiz için yalnız doğrudan kesinlikle ayırmamız, bizi yüzüllere en ilkel yaratıktan farksız yaşatanların son oyunlarına düşmememiz gerekiyor.

Ceviren: Mehmed BORA

KİTAPLAR

samih
emre

«SODOM ve GOMORE»

Yazık ki şimdilik yarım kalmış gözüken «Edebiyat Tarihinden», cilt I. adlı ilginç eserine Hasan Ali Yücel, şu satırları girer: «Yirmi beş yıl önce basılan Türk Edebiyatına Toplu Bir Bakış isimli kitapta, eserleri ve sahsları sosyal kuруmlara bağıtakarak edebiyatımızın bu bakımından basit bir taslağını vermemi istemiştim. Şimdi ondaki terkipli usul yine tahlilci bir görüşle yine aynı prensibe dayanarak belli bir devri yazmaya heveslendi. Bize tarih anlayışının çok keke olgulara inhtisar edişi, eski devirler için böyle derinliğine bir incelemeye imkân vermemeyeceği için günümüze yakın zamanları seymeye mecbur oldum... Nihayet düşündüm: — Fikir ve sanat adamlarımızdan öyle birini alayım ki, onun hayatını ve eserlerini incelerken yaşadığı devir de meydana çıkmış olsun... İlkinci mesele şu soruda karşıma çıktı: — Kimi alayım? Böyle bir iş imkân ıdsininde basarmak için çok cevherli bir sahibi seçmem gerekiyordu. Uzun düşüncelerden sonra karar verdim: — Yakup Kadri'yi alayım, dedim.

«... Niçin Yakup Kadri? de-nilecek. Onu, sunun için seçtim: Yakup Kadri, 1908 meşruyetinden bugüne kadar, yaşadığı devrin olayları ve insanlığıyla ilgilenmede ve ilgisini söylemede, varlığını düşünsesile bize duyuran bir insanımızdır da ondan. Yakup Kadri'nin münerifit veya kitap halindeki yazılarını okuyarak Tanzimat'tan bugüne adım adım gelebilirsiniz. Onda çok bol hayat ve hadisat malzemesi vardır. Bu pek懂得零点五倍的比值，即为： $\frac{1}{2} \times 0.5 = 0.25$ 。

Bütün inceleyciler Yakup Kadri'nin bu özelliğine dikkat etmiş, romanlarının dönem dönem islediği halkalarla yarattığı gelisme zincirini değerlendirmiştir. Bu yüzden yaşayan hiçbir yazımız üzerinde bu kadar düşünülmemiş, erken bilimsel araştırmalar yapılmamıştır. Sımdiden iki doktor tezi var Yakup Kadri hakkında: Dr. Necdet Bingöl, Yakup Kadri'nin beş romانında Fransız Re-

alist ve Naturalistlerinin tesirleri, 1944 - Dr. Niyazi Aki, Yakup Kadri Karaosmanoğlu - Insan, eser, fikir, üstünlük, 1960. Buna Hasan Ali Yücel'in yukarıda anılan eseri ve Ferhan Öğuz kanın çok emekli mezuniyet tezinin Varrak Türk klâsikleri arasında çıkan iyi yapılmış özet eklenirse, Yakup Kadri'nin daha yaşar ve yazarken, eski yeni eserleriyle halâ bir odak noktası olarak toplum ilgisini üzerinde toplayan nadir vazalarımızdan olduğu ortaya çıkar. Eserlerini yeni yeni basıklarının yayıldığı yeni bir olay değil; ama eski harflerde kalmış birkaç kitabından birinin yeni kuşaklarla kâsişına çıkışı, çok beklenmiş bir şevdi. Sodom ve Gomore'nin (1928) ardından Hüküm Gecesi'nin de (1927) yeniden yayımlanması genel bir dilek olmalıdır.

Sodom ve Gomore, yeni kuşanmış bir yaynevinin, özellikle tîfîz baskuları, güzel kapakları, önemli seçimiyle dikkati çeken göz alıcı bir dizinin onbeşinci kitabı olarak çıktı. (Bilgi Yayınevi, Ankara - 372 sayfa, 10 lira) İyi bir örnekle bu yolu bulanmış olan yaynevinin, Sodom ve Gomore gibi çok aranan ve bulunmayan eserlerle kitaplığımızda büyük boşluğu doldurmaya devam edeceğini sanırız.

Sodom ve Gomore, Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun roman dizisinde, mütarake İstanbulunu konu alan eseridir. Hüküm Gecesi'ndeki firka çatışmalarından sonra, Yaban ve An-

Yakup Kadri Karaosmanoğlu

kara Anadolusundan önceki umutsuz ve karamsar dönemin ürünü. Kifret'in «Ey Köhne Bi zans! Ey Koca fertül-i müşahid - Ey bin kocadan artakalan bîve-i bâkir» diye seslenip «Örtün, evet ey hâile, örtün evet ey şehr-Örtün ve mîlebed-uyu, ey fâicer-i dehr bedduasıyla lâ nefledi, «Milyonla barındırıdın ecsâd arasından». Kaç nâsiye vardır çıkacak pâk ü dârahansan sorusuya umut kesiliği işgal İstanbulunu Beyoğlu çehresi. Bu manzaranın yazarla-

rımıza ne kadar keder verdiği, yalnız bu roman değil Faruk Nafiz Çamhîbel'in Yıldız Yağmuru'nda (1936), Mithat Cemal'in Uç İstanbul'u (1938), Yusuf Ziya Ortaç'ın Göç'tünde (1943), Kemal Tahir'in Esir Şehrin İnsanları (1956) ve Esir Şehrin Mahpusu'nda (1962), Yorgun Savaşçı'da (1965) ve Hasan İzzettin Dinamo'nun Kutsal İstanbullu'nda (1966) da görüyoruz. Ayrıca o günlerin anılarını anlatan kitaplarda: Hüsamettin Ertürk - İki Devrin Perde Arkaşı, Halikarnas Balıkçısı - Mavi Sürge, Ali Fuat Türkgeddi - Görüp İşittiklerim, Va-Nu - Bu Dünyadan Nâzım Geçti, Faîh Rıfkı Atay - Çankaya... nihayet en güçlüsü, Atatürk - Nu-

Istanbul gazeteci Yakup Kadri, daha Hüküm Gecesi'nde yaşadığı şehrin comunitàsına bakarak «İste Sodom, bu rasi Gomore burası» (s.262) di yerek tanrısal bir cezaya çarpılacağımı bekler. Ayni umutsuz düşüncen, Sakarya köylerine süğan Yaban Ahmet Celâl'in de başlıca sorunudur: «Ne bu zırhlılardan, ne bu ordudan, ne sokak başlarında bu mitraliyözlere korkuyorum. Beni korkutan şey, kendi aramızdaki anlaşmazlıklar, kendi aramızdaki nıfaklardır. Bizi asıl bu mah vedecek.» Ne var ki Sodom Gomore'yi bu yeni okuyuşunda, «Sezdim bir âsına gibi heybetli hüznünü» duyeşüyla yazarın karanlık tasvirine katılmış, bu tablonun büyük eksiklerini de görüyorum. Çünkü Yakup Kadri işgal İstanbulunu yalnız Beyoğlu tarafına bakmaktadır, Necdet - Leylâ askının yanısına gelişen salon sefahatlerini anlatmaktadır. Bu kokmuş yığın içinde Miss Moore'la Nermîn'in, Marlov'la Atif Bev'in sapıklıkları; Azize Hanım, Şehnaz Sultan, Madam Jimson'un işgal subaylarıyla azgin ve hayastı birleşmeleri vardır. Orhan Bey gibi uşaklar, Sami Bey gibi ticaret düzenbazları, Leylâ gibi sosisye züppeleri, Major Will gibi fırsatçıları, Makbulé Hanım gibi sürüngenler... vardır. Kiralık Konak'ın batı hayranı Seniha'sı burada karmakarışık bir Leylâdır; Çanakkale şehidi romantik Hakkı Celîs'in yerini, iradesiz ve hassas Necdet almıştır. Yakup Kadri'nin Sodom ve Gomore'si, bir rücuttaki yaraya çok yakından ve yarım bir bakıştır. Sosyete hîcibî zaman umut vermez insana; sosyete bugün de böyle. Ekmek derdi olmayan Yakup Kadri kahramanları ise, aşırı duygulukları ve kendi nefs zaaflarıyla bu kurtuluş çürüğün etrafında, oradan kopamadan, bezgin ve umutsuz dolasır dururlar. İşgal kuvvetlerinin ise, tabii bir nomadizm heyecanı içinde, kendi çevrelerinde uzacta sürüklendikleri çığlık nöbetlerine sasmamak gerekir. Onların sefahatı, savaş sonu şehrinde kendilerini kandırıdıkları kolay bir zevk özgürlüğü olmalıdır. Bu eksik fablo, bize işgal İstanbulunu bütünlükle vermez; esasen Necdet ve onun Leylâ aşkı, romanın örgüsü içinde kendiliğinden hep öne çıkar.

Zaferin de, çarpışmaların da yanıklarının kolay gelmediği bu kör, sağır, ilgisiz mütarake sosyetesinde cinsiyet meseleleri, kışkançlıklar, salon rekabetleri, eğlence delilikleri gözle çarpar; bütün bunlar, Anadolu'ya kulak vermiş bir ülkücüye, Tevrât'taki iki günahkâr şehrî izlenimlerini verir. Romanın yalnız bir yezinde Necdet, Beyoğlu'ndan İstanbul'a doğru bakabilir: «... Balaları savaşa gitmiş yavrularının besiğini sallayan temiz ve sabırlı kadınlar, yüctularını Al-

LUMUMBA AFRİKA'NIN YÜREGİNDEKİ ŞAFAK

Binlerce yıl bir hayvan gibi acı çektin, Afrikah, Çölü kavuran firtinaya saçılı küllerin. Yüce, büyülü tapınaklar kurdu efendilerin sana Kapatmak için ruhunu, kapatmak için acılarını. Vurma hakkı vardı o barbar yumruklarını, O beyaz ellerin kirbaçlama hakkı vardı seni; Senin ise ölüme hakkın vardı, üstelik ağlayabilirdin de. Sonsuz bağlar, sonsuz aşıklar oyular totemine, Zalim, korkunç bir ölüm gözledi seni koruların, Yılanlar gibi sürünerek yaklaştı vanına bir gün, Oyuklardan fışkıran dallar gövdəni sardı, Hasta ruhunu boğdu ağaçların tepeleri. Sonra koca bir engerek koydular göğsüne senin, Boyununa boyunduruk koşular ataklı sudan. Sevimli karını kandırıdilar degersiz boncuklarla, Paha biçilmez zenginliklerini aldılar. Kulübünden tam-tam sesleri karıştı gecenin karanlığına, Taşın, kara ırnaklar boyunca ağıtlar taşıdı, Kandırılan kızların ağıtları, gözvaşı, kan ağıtları; Ülkeler vardır, ana yurt dedikleri o lânetli vurtular. Küçük adamlar karına tepelerinde yuvarlanır oralarda Ve dolar kiralardır, O ülkelere açılan gemilerin ağıtları tasındı. Çocuğun da, karın da topraktı sanki, gece gündüz Katır bir değirmen taşı onları uhalvardı. Ama sen de insansın. Baskaları ebi'sin sen de. İnanmanı istiyorlar iyi, bevez tanrıva, Bevez tanrı herkesi huzura kavusturacakmış sonunda. Ateşlerin yanındaki ağladım, acı türküler vaktin, El kanılarına çöken evsiz barksız dilençileri, Avuç açan çaresizleri söyledin türkülerinde: Kânn kaynayınca inledin, çığlık attın, Atalarının tuksusuyla kalkın oynadın, Bin yılın yokulluğundan fışkıran güç Koca bir catalk ebi kaoladı kitabı. Cazm madeni sesiley sardı, havkarınsın. Bütün dünya şasırıyor buna, iyamıvor, Panik içinde iyamıvor, kannı vürtü ezois'yle, Bak, sarıvor, solıvor bevez adamın vüzu Karanlığa mor ışıklar saçan bu veni sarkıvia.

Şafak söküyor kardeşim! Şafak! Bak yüzlerimize, Yeni bir sabah oluyor eski Afrika'mızda. Yillardır boyun egen Afrika'lı kardeşim. Yalnız bizim olacak artık bu sular, bu ırmlar, Günesin coşkun ışıkları bizim için vanacak. Kuruyacak gözündeki vaşlar, yüzündeki salvalar Ve kirdiğim anda avağının ağır zincirlerini Dönmemek üzere videcek bu kötü günler. Özgür ve yiğit bir Kongo yükselecek kara topraktan, Özgür ve yiğit bir Kongo - kara tohumun kara tomurcuğu.

Türkçesi: Ülkü Tamer

lah tarafından kendilerine teslim edilmiş bir kutsal emanet gibi saklayan genç kızlar, bulan üstüne şefkatle titreyen nur yüzlü nineker, Anadoluya dair son iyi haberleri bildiren gazete bir muska gibi devşirip cebine yerleştirdikten sonra sanki kendisini bütün dünyanın hazırlınlara sahip bir adam kadar mesut hisseden fakir vatandaşlar...» (238). Yakup Kadri'nin eksik bıraktığı mütarake İstanbul'un romanı, şimdi başkası yazarlarca tamamlanıyor.

Ortak bir yargıya göre, Yakup Kadri'de hersey ziddiyle birlikte vardır: Birey ve toplum, Doğu ve Batı... Bu karşıtlıklar Asya - Avrupa, İslâm - Hristiyan, İlkelilik - Uygarlık, taassup - özgür düşünce, yokluk - varlık, hayal - gerçek, bugün - geçmiş, eski - yeni, cahil - aydın, hayatı - ölüm, birey özgürlüğü - toplum baskısı, sefalet - refah, çözüllük - kurtuluş, kabul - inkâr..., olarak bütün eserlerinde yanyanadır. Sodom ve Gomore'deki çözüntü ve yükseliş de, romanın sonunda hem Necdet'in Leylâ'dan kurtuluşu, hem İstanbul'un dümdandan te milenî olarak açıkça belirir. Yakup Kadri üzerindeki çalışmaların ulasıği son sonuç da şu yargılarda toplanabilir: «Karaosmanoğlu'nun eseri, yazarla eser ve eserle cemiyet arasında ki mümaseheleri edebiyatımızda belki en fazla hissettirenlere bir hatta en başta olanıdır, 1922 yıllarına kadar daha çok fert etrafında doğan bu eseri, bu tarihten sonra yine kendisi ve cemiyet etrafında büyür. Eser, yazar ve cemiyet birbirinden ayrılmış imkânsız olan üç esaslı unsur halindedir. Olayaların akşından, zaman sırasından faydalananak bizde bir devam duygusu uyandırın bu büyük eser, hayatıne cemiyetimizin üç çeyrek asırlik macerasından ahr.» (Dr. Niyazi Aki)

Sodom ve Gomore, İstanbul nefretinden Anadolu ümidine yönelik en açık belgesi olarak şimdî yeni okuyucularının karşısına çıkmış bulunuyor. Samîrîn genç kusak, bu kirk yıl öncedenin başarılı eserini, ilk yarım yüzyılı zamanın okuyucularından çok daha başka türlü karşılaşacak. O günden bugüne roman ıslubunda da, tekniginde de, yazarmış içinden yetiştiği toplum katında da, toplum sorunlarına bakış açısından da, ipleri aydının yurdunun gerçeklerine yaklaşma yönteminde de-sandığımızdan çok değişiklikler olmuş. Bunu ben de Sodom ve Gomore'yi yeniden okurken da ha lyl anlamus gibivim. Romanımızın nereden nereye gelmiş olduğunu meselâ bir Necdet'e bir Kamil Bey'in (Esir Şehrin İnsanları, Esir Şehrin Mahpusu — Kemal Tabir) karsılaştırılması bile tontan göstermeye yetercektir. Çünkü Türk Edebiyatının bu öncüsü, bütün türlerde hîcibî geçmiş dönemin özlemi ni aratmadı, kadar ilerdir.

Var Yayınevi Nevzat Üstün'ün İki Yeni Kitabını Sunar

1. Almanya Almanya. (Hikâyeler)

5 lira

2. Sovyetler Birliğinden Batıya

7,5 Lira

Özbekistan, Azerbaycan, Gürcistan, Rusya ile Batı ülkeleri arasındaki (Almanya, Fransa, İtalya, İsviçre) ayrımları birleştirin bir kitap.

İstanbul Dağıtım, Fuat Büte, Ankara Cad. No. 34

Genel Dağıtım: Hür Dağıtım.

(Bütün kitapçılarda bulunur)

(YON: 078)

İKİNCİ ADAM'IN ASIL CEPHESİ

Şevket Süreyya Aydemir

Sayın Samih Emre,
İkinci Adam'ın yayınlanan birinci cildi hakkında «Yön»ün 154. sayısında çıkan değerli ve anlayışlı eleştirinizin dikkatle okudum. Benim henüz öğrenmemişim bazı yeni kelimelerin geçtiği cümleler dışında, değerli eleştirinizde belirtlen görüşleri iyi anladığımı sanıyorum. Burada hemen şunu kaydedeyim ki, değindiğiniz noktalardaki tenkidlerin çögunda sizinle beraberim. Yani bu tenkidlerinizin altına ben de imzamı koyabiliyorum. Ama eleştirilerinizde bazı görüşler var ki, onlarda sizinle beraber değilim.

Bu noktaları belirtmeye çalışırken evvelâ, eserlerim üstündeki názik ilgilerinize ve çakacakları bildirilenler hakkındaki bekleyiş alakanızla teşekkür ediyorum. Bu arada bîhassa, Tek Adam ciltleri ile Ikinci Adam'ın birinci cildinde bazan tekrar gibi görünen konuların, bu iki adamın hikâyesindeki beraber yürütülüşün kaçınılmaz bir zaret olarak değerlendirilirsiniz, dürüst bir eleştircilik vâfi olarak duyguyla karşıladım. Evet, 1920-1938 devresinde bu iki insanın hayat ve mücadeleleri hakikaten içice ve beraber yürüdü. Oyle ki, meselâ bir Lozanı bu iki insanın hayatından yalnız birine bağlamak asla mümkün değildir. Ve bunun gibi daha nice konular var ki, bugün de, yarın da onların hikâyesi ele alınırken bu konular, her ikisinin de serüveninde beraber işlenecektir.

Sonra su değindiğiniz nokta da benim için cesaret vericidir: Sizin işaret ettiğiniz gibi, ben de, verebildiğim eserlerimin, araştırmalar alanında bazı boşlukları ve tabii az çok doldurduğumu inanıyorum. Yarın gerek Tek Adam, gerek İkinci Adam, gerkeş yakını tarihimizein başka ilginç şahsiyetleri için, çok daha muhtevâlı eserler meydana geleceği şüphesizdir. Çünkü benim eserlerim, hattâ denemelik ki ancak fakir bir materyel hazırlığından işlenmektedir. Meselâ düşünmeli ki Tek Adam'ın, hennâz ne mektupları, ne özel arşî-

Otobiyoğrafî ve biyoğrafî türünde, fazla belgelere ve hele az da olsa rakamlara kaymadan, konu olan şahsiyetin iç yapısı, çevresi, ihtirasları, arkadaşları, aileleri, dostlukları veya nefretleri, kavgaları, barışları içinde kalarak, ortaya o şahsiyetin dramının koymaşının esas ol-

Ismet İnönü

vi, ne mücadelelerinin ve devrinin bugünkü hattâ nerde uyudukları gibi pek bilinmeyen pek çok belgeseri yayınlamış değil. Bu arada, meselâ Erzurum, Sivas Kongrelerinin kayıt ve zaferleri ile, Meclisin Millî Mücadele yıllarına ait gizli zaferleri keza açıklanmamıştır. Zaten yakın tarihimizein alanında, bir araştıracı için iş o kadar hazırlık, bu meselâ okuyucularımıza belirtebilmek için sunuları kaydetmek isterim: Ilgili idarece yâyınlanmakla beraber, daha ziyade şahısları ait olan bazı çeviriler ve eserler dışında ve resmi nesriyat olarak hennâz, ne Trabzon harbinin, ne Balkan harbinin, ne Umumi harbinin tarih ve belgeseri hâlâ çıkarılmamıştır. İstiklal Savaşımıza gelince, meselâ Battı cephemiz hakkında ve Erzurum Kongresi safhasına kadar ancak gelen 229 sayfalık bir eser dışında ne İnönü, ne Sakarya muharebelerine, ne de daha ilerilerine ait bir yazın olmaması, bizim bu asıl cephede hareketleri takip etmemizi ciddi zorlaştırır. Bunları sadece bir şahsiyeti ortaya koymak ve yakın tarihimizein olayları ve şahsiyetleri üstünde çalışanların hangi şartlar içinde doğrulduğunu belirtmek için kaydediyorum. Gerçi benim eserlerim ne Tarih, ne Belgeler kitabı değildir. Bunu daha ilk cildin başında kaydetmemiştir. Ama niyâyet bunlar, kronolojik bir tarihi sadakat içinde işlemeye çahsan, kahramanları da yakın tarihimizein şahsiyetleri olan eserlerdir. Bu tarihin sayfaları elde ve açık olmalı ki biz, bu malzeme içinde kahramanlarımızın davranışlarını ve ruh yapılarını değerlendirmeye çalışalım.

Ama ben asıl, sizin hattâ fazla gördüğünüz, 1923-1930 ve 1930-1938 arasındaki iktisadi olayları değerlendirmeye bahsi üzerinde duracağım. Bu değerlendirmeler, ne kadar kısaltılmış olsa da, gelişmeleri mukayese edebilmek için metinde veya dîyazîlarda bazı rakam tabloclarını da içlerine alırlar. Fakat ne var ki İkinci Adam, asıl bu rakamlarda yaşı ve dile gelir. Çünkü kitabımda özel bir bahis halinde canlandırmaya çalıştım gibi, 1923-1938 arasında İkinci Adam, tam ve titiz bir hükümet adamıdır. Oyle ki, bu alanlarda durum ve görevine, genel kitapta izlevebileceğimiz gibi, hattâ Tek Adam'ın müdahelelerinin bile karşısındadır. Onun bu yıllarda ve hele 1930-1938 arasındaki Hükümet Adamlığı; başarıları veya imkânızsıkları, hattâ yetersizlikleri ile, İkinci Adam'ın sessiz sadâzî gelişen asıl dramıdır. Meselâ düşünün: 1929'da dünya korkunç bir buhar içine girmiştir. Tam öyle bir zamanda ki, Lozan Andlaşmasının kayıthâsına göre son kapitülasyonlar da kalacak, memleket gümruk istikâlîne kavuşacak ve asıl ondan sonra bir İsmet Paşa, bir Hükümet Başkanı olarak yeni ve özgür Devletin temel yapısı olan iktisadi inşâsına girecektir. Andlaşmalara göre bu imkân 1929 Temmuz sonunda hâsî oluyordu. Ekimde yeni târifelere geçilecekti. Ama tam 1929'da korkunç bir dünya buharı patlamıştır. Yalnız bizde değil, bütün dünyada ödeme dengeleri ticaret dengeleri, bütçe müvâzeleri, para istikrari allak bulak olmuştur. Her memleket, Otar sisteminin kapah kale duvarları içine gömülmektedir.

Ama bizde ne olur? Su olur ki, Osmanlı Devletinin yakın tarihi de dâhil olduğu halde, Türkiye'de Ticaret dengesi, bütçe dengesi, para istikrari tam 939'da sağlanır. Demiryolları durmadan ilerler. Eskiley satın alınır ve ülkede bir de sanayileşme başlar. Halbuki bütçe eskisinden de aşağı yuvarlanarak ancak 160 milyon civarında tutulmuştur. Bunun içinde Maastricht bütçesi ancak 3,5 milyon,

BİLMEZ MİYİM

Bilmez miyim
Geçit dardır
Kapı duvar
Gecenin karasında kedi gözleri
Suyun dibinde balık
Senlik neymis
Kalabalık tören ne
Acımda olsun
Kıvancında aşkındı
Kendi kendine sokulursun
Dögersin yüregini
Yüreğin örsünde

Ey doğ be yüreğini
Yüreğin örsünde

ÖTESİ KOLAY

Ey yıldız
Ey uzak
Çok uzak yıldız
İşığın bizi buldu ya
Sen ona bak
Yarın gibi
Yarın yarın yarın

AKŞIT'İN TÜRKÜSÜ

Arkadaşım Şevki Akşit içerdeyken
Dilinden düşmeyen o türkü
Çökmenca bir kez olsun
Söylememiş
Ey Akşit
Ey kır乱ın açıkların türkü

NİCE

Oğlum Nice
Eser öğrendiğini
Sarkısına katıyor
Hey nice
Tosun Nice

CARŞAMBA

Hey Çarşamba
Saldan sonrası Çarşamba
Bugün Perşembe

Arif Damar

ama Dış borçlar ödemesi 49.5 milyondur! Fakat İsmet Paşa sandırı:

— Biz namuslu borçlularız. Borçlarımıza ödeyeceğiz!

Diy'e haykırır. Memleketin ziraat yapısının tek kaynağı olan ziraat mahsulleninde ise fiyat düşüklüğü, bazlarında % 84 tür. Dâhînâne hibâr yerinden bir kurus yardım alınamaz. Bu günün kanallar gidişinde şüpeli kredileri ve baş döndürücü israfı içinde o günler canlandırılabilecek hâkîkât zordur. Serbest Fırka ise bütün hâcûmlarını ona çevirir. Demiryolu siyasetini, para siyasetini, sanayi siyasetini yerlere çalar. Serbest Fırka ise sahneye çıkarıp bizat Atatürk'tür. Fakat İsmet Paşa 930 Ağustos'ta Demiryolu'nu Sivas'a ulaşırınca, orada ve Anadolu bozkırı ortasında, bütün Devlet hayatının en yâğıt nutkunu verir. Bîzim tarihimize hâc bir icra ve siyaset nutku bu kadar mînalî ve düşündürülüç değildir...

Hâlâsa 1930-1938 devresinin işlerinde, gelişmelerinde, rakamlarında, hattâ o zaman Kadro neşriyatında benim de işaret et-

tigim imkânsızlıklara, yetersizliklere rağmen, destanı bir mîna vardır. Bu destana eğilmeyince İsmet Paşa nasıl anlatılabilir? Hem bu kitap, sadece bir Biyoğrafî değil, onun hayat mîveri etrafında bir devrin hâkîkâtıdır. Bunun böyle olduğunu, kitabı başına da, sonunda da ifâde edilmiştir. Denilmelidir ki İkinci Adam, İsmet İnönü'nün hayat hâkîkâtı etrafında, bir devrin akışını verir..

Bir devrin akışını bahis konusu olunca da, o eserde ele alınan şahsiyetin aşklarından, dşotluklarından veya kinlerinden ziyade, o devre damgasını vuran gelişmelere, hattâ bazı rakamlara dâhî eğilme, acaba o kitap için bir fazlalık sayılır mı? Zannetmem. Hattâ acaba İkinci Adam'ın asıl cehlesi bu değil midir? Bu sorunun cevabında sizin, kendinize karşı da, biraz müşâmahâ olacağınızı ümit ederim.

Saygılarımla ve bütün okuyucularınızdan ziyade benim faydaladığımı sandığım değerli eleştirileriniz için teşekkürlerle...

CEMO

Kemal Bilbaş

Bu romanı Zozana dağlarının dik başı, ceylan bâkısı kişi CEMO'nun gerçekle efsane karışımı hayat hâkîkâtı içinde, Doğu Anadolu toprak kölelerinin acı dramını okuyacağınız. F. 75 TL. EVREN YAYINLARI: P.K. 73 Beyazıt - İstanbul.

YON — 081

GRİPİN 4 saat ara ile günde 3 adet alınabilir

Sosyalist Kültür Derneği benden dış politikamız konusunda bir konferans isteyince, memnuniyetle kabul ettim. Bi liyorum ki, Sosyalist Kültür Derneği Türkmenin her türlü problemlerini derinlemesine inceleyen ve bunu başarıyla yapan bir kuruluştur.

İkinci Dünya Harbinden beri, dün ya durumu çok değişmiştir. Türkiye'nin de gerçek meşafatlarını hangi yönde yürütmesi gerektiğim iyi anlamak ve iyi tesbit etmek zorunludur. Ben, dış politikayı geopolitiğe bağlamayı uygun bulanlardanım. Geopolitik deyince, Türkiye'nin coğrafyası bakımından işgal ettiği noktayı, bu noktadan bakarak büyük küçük devletlerin durumunu, aralarındaki rekabetleri, uzak yakın istekleri, emelleri, ihtarları ve bu devletlerin ekonomik zorunluluklarını hesaba katmaktadır. Osmanlı İmparatorluğu döneminde devleti yönetenler, geopolitiği iyi takdir ettiler hallerde, Türkiye güzel neticeler almıştır. Aksi olunca da felaketlere sürüklendi.

Milli Misak ile dış sevdalardan vazgeçen Türk'ün dış politikada baş amacı, 1) etrafında güvenliğini bozacak, hudutlarını daraltmayı hedef tutacak tertipleri daha doğmadan önlemek, 2) sanayileşmesini kolaylaştıracak teknik, bilim ve para yardımını en elverişli şartlarda sağlamak şeklinde ifade edilebilir.

Türkiye, Rusya ile sınır komşusudur. İlişkilerimizi, Rusyanın bize zarar veremeyeceği biçimde düzenlemek gereklidir. Türkiye, bir köprü mevkiiinde dir. Rusya, Asya, Sileye, Karadenize buradan geçilir. Boğazlar son derece önemlidir. Rusya ister ki, Boğazlar kendi elinde bulunsun. Bu mümkün değilse, Boğazları elinde tutan Hükümet kendisi ile sıkı fikti dost olsun. Bu da sağlanamazsa, rakipleri ve kendisi arasında tarafsızlığı korusun. Bu üç şikkın dışında dördüncü bir ihtimal, Boğazlara sahip devletin, Rusyanın rakipleri ile işbirliği yapmasıdır. En kötü beşinci ihtimal ise, Boğazları rakiplerin eline geçmesidir. Birinci ve beşinci şıklar, biz Türk olarak kalıkça bahis konusu edilemez. Geriye üç şiktan birinin tercihi kalmaktadır. Atatürk bu nun örneğini vermiştir: Batı emperyalizmi ile savaşılırken, Atatürk, Rusya ile dost olan devleti seçti. Ruslardan silah, para yardımı aldı, azami menfaat sağladık. Muntazam orduyu bu yardımalarla kurduk.

STALIN'E TEK BAŞIMIZA KARŞI DURDUK

İkinci Dünya Harbi bitince, Rusya 1925 Anlaşmasını uzatmayı başına bildirdi. Anlaşma kendiliğinden uzayabilirdi, ama Stalin uzatmadı. Bu, Türkiye için tehlikeliydi. İngiltere ve Fransa bitindi, Amerika ise uzaktı. Türk Hükümeti yaptığı yoklamada Stalin'in Boğazları beraber savunmayı teklif ettiğini, yanı Boğazlarda üs istedğini, Doğu sınırında değişiklikler ileri sürlüğünü gördü. Bunun üzerine, Türkiye derhal Amerikaya müracaat etti ve dedi ki, «Stalin'in taleplerine hayır diyecem, bana yardım edebilir misiniz?». Hasan Saka başkanlığında heyette bende vardım. Amerika bize, «Harpten yorgun çıktıktır, herkes terhis edilmek istiyor. 10 bin mili aşırı size yardım imkansız. Ruslarla anlaşın dedi. Dönüşte Londra'ya uğradık. Dışişleri Bakanı Eden ile görüştük. Ondan da aynı cevabı aldık. Eden, «Neredeyse bireklerimiz isyan çıkacak, anlaşın» diyor. Türk Hükümeti düşündü ve Anglo saksonların sözlerini bir bitkinlik cevabı olarak değerlendirdi. Ruslara hayır cevabı verilecekti. Rusya ya buna boyun eğecek, ya da barekete gececekti. Barekete geçer ve biz üç ay dayanırsak, Hükümet, Anglo saksonların yardım koşacığı inancındaydı. Esasen hayır demese, taleplerin arkası gelecek, belki de Balkanlarda görüldüğü gibi Stalin, Türkiye'ye kukla bir Hükümet empoze etmeye kalkışabilecekti. Külliyyen hayır dedik. O tarihlerde Harriman Moskova'da büyülüydi. Ankara'da kendisi anlattı: Batılı diplomatlar top laup sabaha kadar Rus ordularının hı Jıdu ajasını beklemiştir. Bekleme bir iki gün daha sürmüştür, fakat bekledikleri olay gerçekleşmemiştir. Harriman, «Gözümüz Rus orduları barekete geçmeyin ce açıldı. Truman Doktrinin ilhamcısı sizleriniz» dedi. Amerikalılar, anlımışlar ki, desteklerlese Türkiye daha mukavemetli olacaktır. Amerika böylesi, Türkmenin güvenliğinin Ameri-

TÜRKİYENİN DİŞ POLİTİKA SORUNLARI

PROF. DR. NİHAD ERİM

(Sosyalist Kültür Derneği Prof. Erim'in verdiği konferans)

ka'nın güvenliği demek olduğunu ilân etti. Oliver Heyet geldi. 1949'da Avrupa Konseyine girdik. NATO için Kongre kabul etmez dediler. Biz ise, «Bizi yalnız bırakamazsınız» diye dayatıktı. O tarihlerde tek bir ada gibiydi. Nihayet 1951 yıl sonlarında NATO'ya alındı. Demek ki Türkiye, beşeri bir insiyakla, güvenliğini, kasırgaya göre, taraflardan birine yaklaşarak sağlamaktadır. Bunu dürüstlükle yürüttürsek, Türk dış politikası başarılı olur: 1939 da Saracoğlu'nun Moskova ziyareti semerez - kâlinca, daha o dönemden, Ingiltere ve Fransa ile anlaştı. Bu sırada harp başlamıştı. Ama ek bir protokol ile, tâahhütlerimizden Rusya karşı işlenmeyeceğini belirtti. Harp Akdenize iner ve Rusya aleyhine bizden yardım istenirse, anlaşma işlenmeyecekti. Demek ki, Rusya «Sen bana dokunmazsan, ben de sana dokunmam. Kendimi sıçrama tahtası da yapırmam» diyor. Protokolü kâğıt üzerinde bırakmadık, titizlikle uyguladık. Massigli, hâratında yazıyor: «Uçaklar, Kafkasayı bombalıyor, fakat dönüp benzini yetmiyor. Türkiye inmesi istendi, reddedildi». Romanyayı bombalayan uçan kaleler, Türkiye'ye inince onları entere ettik. Bu dürtü davranış sayesindedir ki, Türkiye'ye ikinci Dünya Harbinde tehlike gelmedi. Topraklarımızı sıçrama tahtası yapıcılarımız intibâim ver seydi, Rusya, Türkmenin işini görevim diyebildi.

Hitler, Bulgaristan'ı işgal edince, Türkiye'ye Suveyse geçiş müsaadesi istemişti. Von Papen hâratunda yazıyor: «Türkiye, bu talebi reddetti. Tâarruza kalkışsak, topraklarını adım adım savunacaktı. Türkler, belki yenersiniz, ama altı ayınız gider diyorlardı. Bunun üzerine, Hitler'e, uğraşmialım, yaz zyan olur tavsiyesinde bulundum. Rusyadan inip Kafkasayı alarak, iki tarafından sarınca, teslim ol deriz, Türkiye de çaresiz teslim olur, dedim». Hitler Stalingrat'a kadar gidebildi, biz kurtulduk.

STALIN'DEN SONRA

Sözlerimin başında, ikinci Dünya Harbi sonrası yıllarına nazaran denge değişti, dedim. Stalin'den sonra, Ruslar, Türkiye üzerindeki taleplerinden vazgeçtiler. Güven verici davranış ve beyanlarda bulundular. 1960'dan sonra karşılıklı ziyaretler başladı. İki ülke arasında hava, ilişkilendirildi. Bism tarifimizde da değişme başlamıştır ve bu devam etmelidir. Dış politikada yalnız çıkarlar söz konusudur. Düşman, dost olur mu tarzında düşüncelere yer yoktur. Benim güvenliğim ihtiyacım var, ihtiyatla, tedbirlerini alarak bunu arastırıyorum. Yarın o dönerse, ben de dönerim. Bazıları NATO'dan çekilmek diyorlar. Benim cevabım hayır. NATO'yu bırakacak kadar güvenlige eriştiğimi sanıyorum. NATO 1969'a kadar sürecek, Fransa değişiklik istiyor. Almanya da kendi açısından istiyor. Diyor ki, «Senin uzun menzilli fizelerin Rusya'ya karşı. Ama Polonya'da, Çekoslovakya'da orta menzilli fizeler var. Bunlar, orta menzilli fizeleri bana karşı kullanırlarsa ne yapacaksın? Herhalde uzun menzilli fizelerini Rusya'ya atmaktan çekineceksin. Zira o da aynı şeyi yapabilecektir. O halde ben güveniz kalmaktayım». Bu itirazı General de Gaulle de yapmaktadır ve «Amerika, Paris'i korumak için atomı atmaz» demektedir. Türkiye de bu yola gitmeli, «Genel bakımlı, NATO üyeliğinin külfetlerini, avantajlarını hesaplayalım» demelidir. Bağlantısız kalmak bugünün problemi değil. Evet termonükleer denge var, ama barışın devamlılık kazandığını delil yok. Bu sebeple, NATO'da kalarak, öteki tarafa, «Beni râha altına almayan bir ülke, ittifak içinde bağımsız söylebilir mi?

CEVAP — Bağımsız değildir. Bayta İngiltere ve Almanya bağımsız değil.

SORU — NATO görüşünüz, Kıbrıs Buhranından önce ve sonra aynıydı?

CEVAP — Kıbrıs, görüşümü şüphesiz etkiledi. Kıbrısta NATO'nun tutumu hayal kırıklığı yarattı. Ama bu israfadeli oldu. Ders aldı ve gereken yapmaya koyulduk. Yalnız Kıbrıs iş olmasaydı da bu yola gidecektik.

SORU — Sovyetlerle yakınlaşma İnönü ve Ürgüp'ü hükümetleri strasında oldu. Bugünük iktidarın ise dış politika tutumu malum. Dostluk sürekli mi?

CEVAP — Bunu kendilerine Meciste sordum. «Şüphe mi ediyorsun, ayınlı yoldayız» dediler. Şüphe verici bazı belirtiler var. Ama kesin bir hükmeye var mak için daha beklemek gerek.

SORU — İnönü, «Yeni bir dünya kurulur, biz de orada yerimizi alırız» demişti?

CEVAP — O yola yönelikti. Ama bu, bir kaç ayda yapılamaz.

SORU — F. C. Erkin son bir konferansında, «Yunanistan'ın tutumu, anacak Washington — Londra ve Atina arasında Enosis'i öngören gizli bir anlaşmanın varlığı ile açıklanabilir» dedi. Ne düşünüyorsunuz?

CEVAP — Eski Dışişleri Bakanı ki daha yetkili. Bir şey diyemem. Ben de ondan öğrendim.

SORU — Nükleer denge-ittifaklarının önemini azalttı: Johnson, Türkiye'ye NATO sizi korumaz, dedi. Çin saldırısına karşı ise önemli bir müttetikmiş gibi Hindistanı korudu. Hatta Hint — Pakistan çatışmasında müttetik Pakistan'dan çok taratsız Hindistanı tuttu. Amerikalı dış politika otoritesi Kissinger, «İttifakların pek önemi kalmadı» diyor. Uzun menzilli füzeler ve fuzanın fethi, eski geopolitik anlayışını da çok değiştirdi. Ne dersiniz?

CEVAP — Kissinger'in sözleri üzerinde öneme durulmalıdır. Yenilenenler hesabına katılmalıdır. Ama daha NATO'dan çıkışak güvenliğe gelmedik. Temenni olunur ki, olaylar Kissinger'in öngördüğü yönde gelişin ve Büyük Denge herkes güvenliğini bulsun. Türkiye halen NATO'dan çıkışağın derse, en azından ihtiyatsızlık etmiş olur. Biraz yavaş gidelim. Hindistan — Pakistan örnegi çok doğru. Yalnız Rusya da, Amerika da Sovyesteki gibi «durdurun» dediler. Bana göre, Rusya ve Amerika arasında zimni bir anlaşma var. Yalnız Vietnam'da anlaşma yürümedi.

SORU — Stalin gerçekten Türkiye'ye saldırmaya niyetlendi mi? Bilindiği gibi, Yalta'da Anglosaksonlar, Stalin'e Italyan sömürgeçilerinden birini (Trabzongarp), Tiryeste limanına çıkışı, Boğazlar statüsünde değişiklik yapılmaması vaad etmişlerdi. Bize danışmadan, Rusları Boğazlara yerleştirmeye kalkanlar Anglosaksonlardı. Stalin, bunda dayanarak, Boğazlar talebini ortaya attı. Ve o tarihlerde Türkiye tek başına bırakıldığı halde, Stalin talebini daha öteye götürmedi. Harriman, rahatlıkla, Kızılordu'nun Türkmeni işgalini bekliyordu, ama bir şey olmadı. Truman Doktrini ve NATO çok sonra geldi. Bu duruma, Rus saldırısından korunmak için Amerikan ittifakını araştırma iddiası ne ölçüde gerçeklere uygundu? Stalin, otoritesini fena halde sarsan, komünist Yugoslavya'ya bile saldırımıya cesaret edememiştir. Yalta anlaşması açıkça çığnereker, Almanya silahlardan girişildiği zaman dahı, Rusya anlaşmaların verdiği bütün Almanyayı işgal hakını kullanmaktan kaçınmıştır. Tiryeste üzerindeki haklarından kolayca vazgeçmiştir. Stalin'in saldırısından çok çekindiğini gösteren daha bir örnek vardır. Bu gerçekler karşısında, Rus tecavüzi iddialarını anlamak güçleşmektedir. Ne dersiniz?

CEVAP — Sade iş değildir. Lehte olan, aleyhete olan yanları vardır. Bence NATO'nun avantajları, sakıncaların dan yoktur. Sakıncaların giderilmesine çalışılmıştır. Modern silahlardan çok pahalı. Bazan milli kuvvet teşkil edelim deniyor. 6 tümen kaç paraya çıkar? Dış politikada iki davranış vardır. Bazaları cür'etkar ve parlak hareketleri sevebilirler. İç politikada hana razı olurum, ama dış politikada ihtiyatlı davranışın yanım.

SORU — İkili anlaşmalar hükümlerin haklarını, bağımsızlığını ihlal etmüyor mu?

CEVAP — Harp içinde sekiz ikili, tekli bakıtmaz. Harpte Amerika, İngiltere kendi toprakları gibi kullandı. Durum gerektirirse üs de olur, her şey olur. Takdir işidir bu. Anlaşmaları, yüksek kumanda yetili tek tek ele alıp incelemeli, gerekli düzeltmeler buna göre yapılmalı. Anlaşmaların mahvetini ben bile bilmemiyorum. Ezber, onlara lütfum yoktur diyemem.

SORU — İnönü, Kıbrıs içinde Amerika güvenmekte yanıldım, dedi. Bu, 1945'den beri siren bir yıl olmuştu.

CEVAP — Hayır. Şimdiye kadar kılımiza halef gelmedi, ayaktayız.

SORU — Kendi harp sanayii ol-